

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lenka Šamanová

Determinace způsobu spáchání trestného činu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. 03. 2024

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 138 338 znaků včetně mezer.

.....

Lenka Šamanová

V Praze dne 28. 03. 2024

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Jiřímu Krupičkovi, Ph.D., za cenné rady v počátku tvorby mé diplomové práce, které pro mě byly při psaní práce velice užitečné. Také bych ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mi byli velkou oporou v průběhu studia.

Obsah

Úvod.....	- 1 -
1 Způsob spáchání trestného činu	- 3 -
1.1 Pojem	- 3 -
1.2 Rozdíl mezi způsobem spáchání trestného činu, modem operandi a signaturou...	- 5 -
2 Komponenty způsobu spáchání trestného činu	- 7 -
2.1 Třídění dle předmětné povahy	- 7 -
2.1.1 Dějové komponenty	- 7 -
2.1.2 Věcné komponenty	- 8 -
2.2 Třídění dle stupně složitosti	- 9 -
2.2.1 Komplexní komponenty	- 9 -
2.2.2 Základní komponenty	- 10 -
2.2.3 Dílčí komponenty	- 10 -
2.3 Jiné způsoby třídění	- 10 -
2.3.1 Třídění dle stádia trestného činu	- 11 -
2.3.2 Třídění dle účelu.....	- 11 -
3 Utváření způsobu spáchání trestného činu	- 13 -
3.1 Determinace způsobu spáchání trestného činu	- 13 -
3.2.1 Podíl objektivních a subjektivních determinantů na determinaci způsobu spáchání trestného činu.....	- 16 -
3.2 Mechanismy utvářející způsob spáchání trestného činu.....	- 18 -
3.2.1 Nepodmíněná spojení a pohybové reakce	- 18 -
3.2.2 Pokusné řízení	- 19 -
3.2.3 Automatismy	- 19 -
3.2.4 Plán činností	- 20 -
3.2.5 Transfer	- 20 -
4 Objektivní determinanty	- 23 -
4.1 Společenské podmínky	- 24 -
4.1.1 Makrosociální podmínky.....	- 25 -
4.1.1.1 Tradice držení střelných zbraní.....	- 25 -
4.1.2 Mikrosociální podmínky	- 28 -
4.2 Předmět útoku	- 31 -
4.2.1 Věc jako předmět útoku	- 32 -
4.2.2 Člověk jako předmět útoku	- 34 -
4.3 Vztah mezi pachatelem a předmětem útoku, místem činu	- 40 -
4.3.1 Vztah mezi pachatelem a předmětem útoku (věcí)	- 40 -

4.3.2 Vztah mezi pachatelem a obětí.....	- 41 -
4.3.3 Vztah mezi pachatelem a místem činu.....	- 42 -
4.4 Místo činu a podmínky na něm.....	- 43 -
4.5 Čas spáchání činu.....	- 44 -
4.6 Dostupnost a povaha nástrojů, zbraní, dopravních prostředků a jiných pomůcek.....	- 45 -
4.7 Existence spolupachatelů.....	- 45 -
4.8 Meteorologické podmínky.....	- 46 -
4.9 Vyušení pachatele při činu.....	- 48 -
4.10 Možnost odbytu odcizených předmětů.....	- 49 -
4.11 Dostupnost úkrytu.....	- 50 -
5 Subjektivní determinanty.....	- 51 -
5.1 Somatické vlastnosti.....	- 51 -
5.2 Psychické vlastnosti.....	- 52 -
5.2.1 Psychomotorické schopnosti.....	- 52 -
5.2.2 Intelektové (rozumové) schopnosti.....	- 52 -
5.2.3 Charakterové vlastnosti.....	- 52 -
5.2.4 Temperament.....	- 53 -
5.2.5 Zájmy.....	- 53 -
5.2.6 Psychické poruchy.....	- 53 -
5.3 Motiv a cíl.....	- 53 -
5.4 Věk pachatele.....	- 54 -
5.4.1 Mladiství pachatelé.....	- 54 -
5.5 Pohlaví pachatele.....	- 55 -
5.6 Předchozí kriminální zkušenost.....	- 56 -
5.7 Stupeň pachatelova dosaženého vzdělání a pracovní kvalifikace.....	- 57 -
6 Význam způsobu spáchání trestného činu.....	- 60 -
Závěr.....	- 62 -
Seznam použitých zkratk.....	- 64 -
Seznam použitých zdrojů.....	- 65 -
Seznam obrázků.....	- 72 -
Seznam grafů.....	- 73 -
Seznam příloh.....	- 74 -
Příloha č. 1 - Odpověď Policie České republiky na žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ze dne 27. 11. 2023, včetně tabulek s počty skutků spáchaných střelnou zbraní na území České republiky mezi lety 2019–2022.....	- 75 -
Abstrakt.....	- 77 -
Klíčová slova.....	- 77 -

Abstract	- 78 -
Key words	- 78 -

Úvod

Způsob spáchání trestného činu představuje stěžejní aspekt kriminalistického zkoumání. Pochopení zákonitostí, které se při jeho utváření uplatňují, umožňuje kriminalistům lépe porozumět chování pachatele, čímž se zvyšuje šance na objasnění trestného činu. Determinace způsobu spáchání trestného činu, která je tématem této práce, pak vyjadřuje, že jednání při páchání trestného činu není nahodilé, ale je podmíněno různými faktory. Právě na poznání těchto faktorů a jejich vlivu na způsob spáchání trestného činu se práce zaměřuje.

I přesto, že se jedná o téma již tradiční, považuji za stěžejní ho neopomíjet. Společnost totiž prochází neustálou proměnou, především díky vlivu nových technologií, ale i dalších globálních společenských událostí zasahujících do každodenních životů, které ovlivňují způsob, jakým jsou trestné činy páchány. Všechny tyto okolnosti nutí pachatele k vymýšlení rafinovanějších způsobů páchání trestných činů, ale také k přizpůsobení se aktuální situaci. Kromě mého osobní zájmu o dané téma je toto dalším důvodem, proč jsem si ho zvolila, jelikož věřím, že reflektování současné situace je nezbytné.

Cílem mé práce je čtenáři přiblížit způsob spáchání trestného činu, a především vliv objektivních a subjektivních determinantů na něj. Mým dalším cílem pak bylo pojmout toto téma odlišněji od již vypracovaných prací a zahrnout i poznatky, čerpané ze zahraniční literatury. K čemuž jsem využívala klasických metod, a to především analýzy textu, deskripce a komparace. V práci navíc na několika místech porovnávám polský přístup k danému tématu s českým přístupem. Porovnání s názory polské kriminalistické vědy jsem zvolila především z důvodu podobného historického vývoje obou zemí a také proto, že jsem v Polsku strávila rok v rámci studijního pobytu, což mi umožnilo načerpat zdroje.

Práce je rozdělena do šesti kapitol, z nichž první je zaměřena na pojem způsobu spáchání trestného činu, kdy nejprve volím nejvhodnější definici a tu následně blíže analyzuji. V rámci této kapitoly se také věnuji terminologickým a významovým odlišnostem, které se v zahraničí u pojmu způsob spáchání trestného činu vyskytují. Druhá kapitola je zaměřena na jednotlivé komponenty způsobu spáchání trestného činu, které dělím podle několika kritérií. Třetí kapitola již pojednává o utváření způsobu spáchání trestného činu, kdy v rámci této kapitoly analyzuji determinaci způsobu spáchání trestného

činu v obecné rovině a dále věnuji prostor mechanismům. Čtvrtá kapitola je z hlediska mé práce nejdůležitější, jelikož se zaměřuje na objektivní determinanty, tedy ty faktory, které jsou nezávislé na osobě pachatele. Pátá kapitola již pojednává o subjektivních determinantech, které jsou závislé na osobě pachatele. Těm jsem věnovala prostor menší, jelikož je nepovažuji za tak důležité, a navíc již toto téma bylo čteně zpracováváno v předchozích pracích se stejným zaměřením. Závěrečná kapitola se již zabývá významem způsobu spáchání trestného činu.

1 Způsob spáchání trestného činu

Způsob spáchání trestného činu je nejvýznamnějším komponentem **kriminalistické charakteristiky trestného činu**, která popisuje relevantní vlastnosti trestného činu ovlivňující tvorbu stop a umožňující poznání trestného činu. Dalšími komponenty tvořícími kriminalistickou charakteristiku trestného činu jsou kriminální situace, osobnostní rysy pachatele, osobnostní rysy oběti trestného činu a motiv činu. Nejedná se o uzavřený výčet komponentů, avšak výše vyjmenované patří k těm zásadním. Následně již blíže rozeberu pouze způsob spáchání trestného činu, jenž je pro mou práci stěžejní.¹

1.1 Pojem

I přestože je způsob spáchání trestného činu jedním ze základních pojmů kriminalistické vědy, neexistuje jeho všeobecně přijímaná definice. V rámci domácí literatury je však převážně užívána Musilova definice, která způsob spáchání trestného činu definuje jako „*specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem*.“² Tuto definici Musil představil ve své monografii z roku 1982 v mírně změněné formě, kdy místo výrazu „trestný čin“ v definici používal širší pojem „trestná činnost“.³ V této, výše uvedené, pozměněné formě je definice přejímána většinou současných autorských kolektivů (např. Straus⁴, Porada⁵).

Výjimku představuje slovenský autor Šimovček, jehož definice zní takto „*objektivními a subjektivními faktory podmíněný systém jednání pachatele při páchání a utajování kriminalisticky relevantní události*.“⁶ Oproti Musilovi tedy výslovně do definice zahrnuje vliv objektivních a subjektivních determinantů, což považuji za mírně nadbytečné. V rámci definice způsob spáchání trestného činu totiž označuje jako systém, což dle mého názoru již samo o sobě vyjadřuje, že se jedná o určitý komplex, ve kterém

---

¹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s. 37.

² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 35.

³ MUSIL, Jan. *Způsob páchání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. s. 33.

⁴ STRAUS, Jiří a VAVERA, František. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 230.

⁵ PORADA, Viktor, POLÁK, Peter et al. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 52.

⁶ ŠIMOVČEK, Ivan et al. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 22.

platí zákonitosti, k nimž přirozeně patří i determinace. Musil shodně považuje výslovné uvedení podmíněnosti kriminálního jednání objektivními a subjektivními faktory za nadbytečné, což zdůvodňuje tím, že determinovanost lidského jednání je všeobecně uznávaný fakt, který tedy není nutné v definici uvádět.⁷ Jako nedostatečné však shledávám, že v definici užil spojení „*jednání pachatele při páčání a utajování kriminalisticky relevantní události*“, což dle mého názoru nejasně vyjadřuje, zda zahrnuje i přípravná jednání. Musilův výraz „činnosti úzce spjaté s trestným činem“ považuji za trefnější. Z těchto důvodů preferuji Musilovu definici, kterou následně podrobněji analyzuji pro lepší pochopení jednotlivých definičních prvků.

Způsob spáchání trestného činu Musil označuje jako specifikovaný **system**, čímž zdůrazňuje, že se nejedná o souhrn nahodilých jednání, avšak o velice složitý a komplexní jev. Použitý výraz systém také značí, že se v rámci páčání trestného činu uplatňuje větší množství komponentů, které mezi sebou mají vztahy a jsou provázané, proto je také možné daný systém označit jako strukturovaný. Systém způsobu spáchání trestného činu je, i přes značnou spojitost s jinými jevy, relativně autonomním systémem, který navíc nese znaky celistvosti.

Specifikací pak vyjadřuje nutnost nejprve určit, zda jde o způsob spáchání jednoho skutku či více skutků jednoho pachatele, případně skupiny trestných činů více pachatelů. Musil, Konrád a Suchánek uvádějí, že „*má-li být určité tvrzení o způsobu páčání zcela jasné, musí v něm být uvedeno, k jaké úrovni specifikace se vztahuje (pokud to není zřejmé ze souvislosti)*“.⁸

Jedná se o systém **operacionálních elementů** trestného činu, kterými se rozumí veškeré činnostní prvky, tedy jakékoliv tělesné pohyby (chůze, běh, hmaty a jiné) včetně vědomého zdržení se těchto pohybů. Dále pod operacionální elementy spadají psychické procesy, které jednání pachatele řídí. V neposlední řadě operacionální elementy zahrnují hmotné předměty, které pachatel při páčání trestného činu použil. Typicky se jedná o různé nástroje a zbraně. Zjednodušeně operacionální elementy představují konkrétní postup pachatele při páčání trestného činu.⁹

---

⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 48.

⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 35.

⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 45.

Pojem způsob spáchání trestného činu se nevztahuje pouze na činnosti, které jsou právně relevantní. Pro kriminalistické zkoumání jsou důležitá i ta jednání, které svou závažností nenaplňují podmínku společenské škodlivosti či časové blízkosti, a nejsou tedy součástí jednání v rámci trestného činu. Způsob spáchání trestného činu zahrnuje i **činnosti úzce spjaté s trestným činem**. Jedná se jak o úkony, které spáchání předcházely v rámci přípravy (výběr místa, zjišťování zvyků oběti, příprava nástrojů a únikového plánu a další), tak i o činnosti provedené následně po dokonání trestného činu (ukrytí odcizených věcí, zničení nástrojů, ukrytí mrtvoly a jiné). Velkou hodnotu pro vyšetřovatele mají především tzv. doprovodná jednání, která blíže rozeberu v následující podkapitole.¹⁰

1.2 Rozdíl mezi způsobem spáchání trestného činu, modem operandi a signaturou

Zahraniční literatura pojímá učení o způsobu spáchání trestného činu odlišně od domácí literatury, jelikož je pracováno s více pojmy. Mezi nejčastěji používané pojmy patří modus operandi a signatura.

Turvey modus operandi chápe také jako způsob, kterým byl trestný čin spáchán, avšak podřazuje pod něj pouze pachatelovo jednání, které činí, aby trestný čin úspěšně dokončil. Modus operandi označuje jako naučené chování, které se časem vyvíjí a proměňuje. Mezi komponenty, které tvoří modus operandi patří používání ochranných pomůcek, aby nedošlo k identifikaci, použití zbraně na oběť k zastrašení, usmrcení oběti, svázání oběti, aby nemohla sehnat pomoc.¹¹ Oproti tomu Musil, Konrád a Suchánek modus operandi pojímají jako „*opakující se způsob páchaní trestných činů určitého druhu, který je charakteristický pro určitého pachatele*“.¹² I přes výše uvedené významové odlišnosti budu v rámci své práce způsob spáchání trestného činu a modus operandi používat jako synonyma, a to ve smyslu, který vychází z Musilovy definice způsobu spáchání trestného činu.

---

¹⁰ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 46.

¹¹ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al. *Encyclopedia of forensic sciences*. Online. 3rd ed. Amsterdam: Elsevier, 2023. s. 626, 2186. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-382165-2.00330-5>. [citováno 2024-02-24].

¹² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 46.

Do pojmu však Turvey nezahrnuje signaturu,¹³ čímž se rozumí ta jednání pachatele, která nejsou nutná k dokonání trestného činu. Signатурní jednání je odrazem pachatelovy fantazie a jeho kriminálních představ. Toto jednání tedy nese, oproti modu operandi, znaky stability a neměnnosti, jelikož vychází čistě z pachatelovy osobnosti, a nikoliv jako reakce na kriminální situaci, jež je formovaná objektivními faktory, které se často mění.¹⁴ Konrád, Porada, Straus a Suchánek signaturu označují jako tzv. doprovodná jednání. Původ těchto jednání shledávají například v náboženství (pachatel se pokřizuje, používá amulety), ale také do doprovodných jednání řadí zanechání různých výsměšných vzkazů, nadměrné devastování místa činu a konzumaci jídla a pití na místě činu.¹⁵

Signатурní jednání můžeme shledat u sériového vraha Richarda Ramireze, známého také pod přezdívkou „nightstalker“, který v osmdesátých letech dvacátého století zavraždil více než šestnáct obětí. Po usmrcení obětí do jejich těl vyrýval satanské symboly a také psal krví na zeď různé vzkazy.¹⁶

---

¹³ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, op. cit., s. 2186. [citováno 2024-02-24].

¹⁴ DOUGLAS, John E a MUNN Corrine. *Violent Crime Scene Analysis: Modus Operandi, Signature, and Staging*. Online. *FBI Law Enforcement Bulletin*. 1992, roč.61, č. 2. s. 2–3. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/134597NCJRS.pdf> [citováno 2024-02-25].

¹⁵ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 46.

¹⁶ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. 1. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2013. s. 375.

2 Komponenty způsobu spáchání trestného činu

Způsob spáchání trestného činu je velice složitý proces, který je tvořen mnoha komponenty, což brání jeho poznání. Chceme-li o způsobu spáchání trestného činu jako celku učinit nějaké závěry, je jednodušší nejprve poznat jednotlivé komponenty.¹⁷ Členění modu operandí na jednotlivé komponenty je také stěžejní pro tvorbu modus operandi systémů, o kterých blíže pojednávám v podkapitole 6.1.¹⁸

Třídít komponenty je možné hned několika způsoby. V domácí literatuře však převládá dělení **dle předmětné povahy** na dějové a věcné komponenty a dále dělení **dle stupně složitosti** na komplexní, základní a dílčí komponenty.¹⁹ Hofmanová navíc užívá dělení komponentů **dle stádia trestného činu** na komponenty predeliktní, delikttní a postdelikttní.²⁰ V zahraniční literatuře se také vyskytuje dělení **dle účelu** na komponenty chránící pachatelovu identitu, zajišťující úspěšné dokonání trestného činu a umožňující pachateli útěk z místa činu.²¹

2.1 Třídění dle předmětné povahy

Dle předmětné povahy je možné komponenty rozdělit na skupinu komponentů dějových a skupinu věcných komponentů.

2.1.1 Dějové komponenty

Dějové komponenty, jinak označované jako akty, jsou činnosti či aktivity, které pachatel provádí při spáchání trestného činu a směřují k uskutečnění cíle trestného činu. Tyto komponenty se dělí na **tělesné (somaticko-motorické)** a **psychické akty**, avšak Musil upozorňuje, že dělení je relativní, jelikož na každém pohybu se přirozeně účastní i duševní procesy. Navíc i duševní procesy mohou být považovány za součást trestného jednání až v moment, kdy se projeví v nějaké formě v reálném světě, což obvykle probíhá skrze tělesné akty. I přes tuto vzájemnou provázanost není vyloučena relativní samostatnost, která je způsobena především časovou následností, kdy psychické akty

---

¹⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 36.

¹⁸ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 52.

¹⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 47–48.

²⁰ HOFMANOVÁ, Jiřina. *Behaviorální analýza: metoda sestavování kriminálního profilu pachatele*. 1. vyd. Praha: Jaroslav Hofman, 2010. s. 159–160.

²¹ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, op. cit., s. 626. [citováno 2024-02-24].

většinou těm somaticko-motorickým předcházejí a jednat také v jejich jiném proporčním zastoupení na různých složkách způsobu spáchání. Například u násilného překonávání překážek s využitím hrubé síly dominují tělesné akty, oproti tomu u manipulace oběti převládají psychické akty.²²

Mezi komponenty tělesné řadíme celkové pohyby těla, ale i jeho částí, držení těla a jeho pohyb v prostoru (lokomoční pohyby jako je například chůze či běh). Tělesnými komponenty rozumíme i takové pohyby jako je mimika či gestikulace a pohyby pracovní. Pro jejich zkoumání může být také důležité určit, která partie lidského těla se na pohybu podílela (například určení, zda šlo o pohyb pravé nebo levé ruky). Těmito komponenty lze popsat jednání především při páčání těchto trestných činů – vražda, ublížení na zdraví, znásilnění a jiné.²³

Musil psychické akty definuje jako „*vnitřní (myšlenkovou) činnost pachatele*.“²⁴ Psychické komponenty pak mají dvojí roli, kdy jejich primárním úkolem je vyhodnotit objektivní situaci a rozhodnout o vhodném postupu (jedná se například o volbu vhodné doby spáchání, kdy jsou nízké šance na vyrušení a rozpoznání pachatele, dále jde volbu vhodných nástrojů). Druhým úkolem psychických komponentů je řídit somaticko-motorické akty a průběžně je korigovat.²⁵

2.1.2 Věcné komponenty

Za věcné komponenty považujeme jakékoliv různé předměty či prostředky, které pachateli dopomohly ke spáchání trestné činnosti. Výčet těchto komponentů je velmi různorodý a neomezený vzhledem k tomu, že téměř cokoliv může pachateli usnadnit dosažení kriminálního cíle. Mezi věcné komponenty řadíme různé nástroje, zbraně, pomůcky sloužící k překonávání překážek (lano, žebřík, různá svítidla, přístroje s nočním viděním) či ke skrytí identity (masky, převleky), dopravní a komunikační prostředky a jiné.²⁶ Musil ve své publikaci dělí věcné komponenty do tří skupin – nástroje, dopravní prostředky a jiné prostředky.²⁷

---

²² MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 64–65.

²³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 36.

²⁴ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 65.

²⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 37.

²⁶ Tamtéž. s. 37.

²⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 52.

Speciální pozornost je v kriminalistice věnována nástrojům a zbraním. Jejich uplatnění je často podmíněno i jinými komponenty. Příkladem mohou být komponenty tělesné, kdy pro zacházení s určitým nástrojem či zbraní je zapotřebí systému motorických dovedností takových, že s jejich zapojením dosáhne pachatel potřebné míry kontroly nad zvoleným nástrojem nebo zbraní.²⁸ Šimovček uvádí, že pro pachatele je použití nástroje výhodné, a to z toho důvodu, že s nimi může překonávat překážky a tak dosahovat náročnějších cílů.²⁹ Musil, Konrád a Suchánek naopak zdůrazňují skutečnost, že nástroje a zbraně na místě činu často zanechávají výrazné stopy, které jsou spojené s jejich mechanickými účinky na okolí v místě činu. Tyto stopy poté mohou vést k identifikaci daného nástroje či zbraně a k nalezení následné spojitosti s pachatelem.

Z pohledu kriminalistiky mají speciální postavení tzv. zločinecké nástroje, tedy vlastnoručně vyrobené či speciálně upravené nástroje. Pro svou individualitu totiž umožňují snadnou identifikaci pachatele. Navíc je běžné, že si tyto speciálně upravené nástroje pachatel ponechává pro další použití, takže je velká šance, že budou nalezeny v jeho držení, což může pomoci k prokázání vztahu mezi místem činu, nástrojem a pachatelem.³⁰

2.2 Třídění dle stupně složitosti

Dle stupně složitosti je možno dělit pouze somaticko-motorické akty, a to na komplexní komponenty, základní komponenty a dílčí komponenty.

2.2.1 Komplexní komponenty

Komplexní komponenty Musil, Konrád a Suchánek definují jako „*komplex úkonů pachatele, které jsou spjaté společným cílem.*“ Pachatel se při páchaní trestného činu postupně zaměřuje na jednotlivé dílčí cíle, jejichž dosažení v konečném důsledku vede ke spáchání trestného činu. Jako příklad komplexních komponentů u trestného činu loupeže uvádějí:

- pachatel v novinách uvidí inzerát a pojme úmysl se předmětu zmocnit loupeží
- zavolá na inzerát a domluví si schůzku
- nakoupí zbraně a maskuje se

---

²⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 37.

²⁹ ŠIMOVIČEK, Ivan et al, 2011, op. cit., s. 24.

³⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 37.

- dojede na smlouvené místo a parkuje, a tímto způsobem by jednotlivými dílčími kroky dospěl až k dokonání trestného činu.³¹

2.2.2 Základní komponenty

Základní komponent při páchání trestné činnosti je označován jako úkon pachatele. Tímto úkonem je poměrně samostatný akt složený z motorických i psychických procesů, které proběhnou v rámci omezeného časového úseku na jednom místě. Kdy z výše uvedeného příkladu by se jednalo například o úkon „zavolání na inzerát“ a „maskování se.“³²

2.2.3 Dílčí komponenty

Dílčími komponenty se rozumí jednotlivé elementární pohyby pachatele jako je pohyb nohy při kopu do oběti, pohyb ruky při zmáčknutí spouště, konkrétní otisk boty pachatele a další. Právě z těchto dílčích komponentů jsou složeny jednotlivé základní komponenty.³³ Při bližší analýze jednotlivých pohybů je možné usoudit určité pachatelovy vlastnosti, a přispět tak k jeho identifikaci. Například je možné vyčíst pachatelovu fyzickou zdatnost z intenzity a koordinovanosti úderů.³⁴ Jednotlivé dílčí komponenty jsou totiž často automatizovaným (reflexním) pohybem a jejich vědomé pozměnění pachatelem je velice obtížné.³⁵ V praxi však nastává problém, že se poměrně zřídka promítají do stop. Z hlediska využitelnosti pro identifikaci pachatele jsou pak hodnotnější celé soustavy pohybových návyků. Jedná se například o ruční písmo, chůzi a gestikulaci.³⁶

2.3 Jiné způsoby třídění

Způsobů, kterými je možné třídit komponenty, je hned několik. Mimo třídění podle předmětné povahy a podle složitosti, které jsou nejrozšířenější, je možné komponenty také členit podle náročnosti jejich realizace a podle časového trvání. O těchto však žádný z mnou používaných zdrojů blíže nepojednává, proto se jim v práci nevěnuji.³⁷ Mezi další způsoby třídění patří členění dle stádia trestného činu, které rozebírá pouze Hofmanová (v rámci zdrojů, s kterými jsem pracovala),³⁸ a dle účelu, což je třídění užívané převážně

³¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 38.

³² Tamtéž. s. 38.

³³ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 48.

³⁴ MUSIL Jan et al. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. s. 29.

³⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 46.

³⁶ Tamtéž. s. 39.

³⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 52.

³⁸ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 159–160.

zahraničními zdroji.³⁹ Pro jejich nízkou popularitu v rámci domácí literatury je nebudu rozebírat detailně, a spíše poskytnu přehledový výčet komponentů.

2.3.1 Třídění dle stádia trestného činu

Dělení komponentů podle stádia trestného činu, jak je prezentováno Hofmanovou, rozděluje komponenty podle toho, zda se projevují v době před útokem, v průběhu útoku, nebo až po skončení útoku. Hofmanová dělení poskytuje v rámci pojednání o behaviorální analýze, je tedy zaměřeno primárně na chování pachatele ve vztahu k oběti.

Predeliktní komponenty popisují chování a jednání ve fázi, která předchází samotnému útoku na oběť. Jedná se například o výběr oběti, sledování oběti a navázání kontaktu s obětí.

Deliktní komponenty zahrnují činnosti pachatele od počátku útoku na oběť až do konce (usmrcení oběti, propuštění oběti). Mezi tyto komponenty se řadí způsob udržování kontroly nad obětí, transport oběti, fyzický útok a případně trýznění oběti, možný sexuální útok, způsob usmrcení (pokud k němu dojde), či propuštění oběti.

Postdeliktními komponenty se rozumí to chování a jednání, které pachatel provádí až ve stádiu po usmrcení a propuštění oběti. Jedná se pro příklad o manipulaci s tělem oběti a jeho transport.⁴⁰

2.3.2 Třídění dle účelu

Turvey komponenty kriminálního jednání třídí podle účelu, kterého jimi chce pachatel dosáhnout. Uvádí, že pachatel nejčastěji sleduje tyto tři cíle – ochranu své identity, úspěšné dokonání trestného činu a útěk z místa činu.

Mezi **komponenty chránící pachatelovu identitu** řadí zakrývání očí oběti během znásilnění, zakrývání pachatelova obličeje maskou, odstranění svědka, který by mohl pachatele identifikovat. Dále pak zahrnuje používání rukavic, aby nedošlo k zanechání otisků prstů na místě činu, a v neposlední řadě také inscenaci místa činu.

Komponenty zajišťující úspěšné dokonání trestného činu zahrnují například výběr vhodného předmětu útoku, zakrývání úst oběti, aby nemohla volat o pomoc, dále se

---

³⁹ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, 2023, op. cit., s. 626. [citováno 2024-02-24].

⁴⁰ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 159–160.

jedná o vyhrožování oběti zbraní k zajištění kontroly nad ní nebo o přímé použití zbraně k usmrcení oběti.

Komponenty umožňující pachateli útěk z místa činu představují jednání, kdy pachatel svazuje oběť po dokonání útoku, aby nemohla utéct a sehnat pomoc, dále pak se jedná o užívání kradeného vozidla k útěku z místa činu.⁴¹

---

⁴¹ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, 2023, op. cit., s. 626. [citováno 2024-02-24].

3 Utváření způsobu spáchání trestného činu

Utváření způsobu spáchání trestného činu je velice složitý proces, pro který jsou stěžejní dvě oblasti zkoumání, a to **determinace způsobu spáchání trestného činu** a působení **regulačních mechanismů** při utváření způsobu spáchání trestného činu.⁴² V rámci následující podkapitoly 3.1 rozeberu blíže determinaci modu operandi v obecné rovině včetně pojednání o podílu objektivních a subjektivních determinantů na determinaci. Analýzu jednotlivých determinantů (faktorů) již provedu v samostatných kapitolách, jelikož to považuji za stěžejní část mé práce. Druhá podkapitola 3.2 bude věnována jednotlivým mechanismům a jejich působení na utváření způsobu spáchání trestného činu.

3.1 Determinace způsobu spáchání trestného činu

Determinismus ve svém nejširším výkladu vyjadřuje myšlenku, že veškeré dění je předem určeno. Kriminalistické učení z determinismu vychází a kriminalisté tak věří, že každý čin je důsledkem předchozích událostí a jednání není nahodilé, proto je i možné ho předvídat a analyzovat. Musil, Konrád a Suchánek k tomuto uvádějí „*lze předpokládat, že způsob páchaní trestného činu se nevytváří nahodile, nezávisle na jiných jevech, nýbrž je podmíněn jinými faktory a že jeho geneze se řídí jistými zákonitostmi.*“⁴³

Je však nutné zdůraznit, že se nejedná o determinaci mechanickou, což znamená, že pachatel, i přestože na něj působí podmiňující faktory, má stále svobodnou vůli. Pachatel tedy není zbaven svobodné vůle, avšak je kladena otázka, do jaké míry je jeho jednání svobodné. Konrád, Porada, Straus a Suchánek uvádějí, že „*minimálně pachateli v konkrétním případě zbývá svobodná volba mezi několika možnostmi.*“⁴⁴

Determinace modu operandi je velice komplikovaný proces. Snaha o poznání zákonitostí, uplatňujících se v rámci determinace způsobu spáchání trestného činu, je ztížena hned z několika důvodů:

---

⁴² PORADA, Viktor, ŠIMOVČEK, Ivan et al. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 146.

⁴³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 39.

⁴⁴ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 48.

- První příčinou je velké množství faktorů, které při páchání trestného činu na pachatele působí, což ztěžuje vyšetřovatelům možnost určit, které faktory na pachatele v daný případ působily nejvýznamněji. Jejich kompletní výčet ani není možné poznat, proto se akademické zkoumání zaměřuje pouze na ty, jejichž vliv je nejvíce prokazatelný.
- Druhým důvodem je, že podíl jednotlivých faktorů na determinaci se proměňuje v průběhu páchání trestného činu, a to jak z hlediska kvalitativního, tak kvantitativního.⁴⁵ Nejvýrazněji se daný rys determinace projevuje u objektivních determinantů, které jsou oproti subjektivním determinantům méně stabilní.⁴⁶
- Další překážkou, bránící poznání zákonitostí determinace, je provázanost jednotlivých faktorů, jelikož mezi sebou mají různé vztahy a závislá postavení, kdy navíc některé působí souběžně a některé protikladně.
- Následujícím důvodem je zpožděný účinek některých faktorů, jelikož určité determinanty, podněcující reakci pachatele, nepůsobí okamžitě, ale například až po kumulaci s jinými faktory.
- Poslední příčinou, která ztěžuje pochopení složitého procesu determinace, je zprostředkovanost objektivních determinantů skrze pachatelovy vnitřní psychické stavy, vlastnosti a procesy.⁴⁷

Z důvodů, které byly uvedeny v předchozím odstavci, je nezbytné zdůraznit, že všechny závěry týkající se determinace způsobu spáchání trestného činu mají pouze pravděpodobnostní charakter. Tato skutečnost vede k tomu, že i v konkrétních případech nelze považovat zjištění o determinaci za absolutní.⁴⁸ Tyto závěry věda získává využitím statistické analýzy, případně pouhým zobecněním empirických dat.⁴⁹ V některých publikacích se dokonce hovoří o závěrech vyvozených pouze na základě odhadu.^{50,51}

⁴⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 116–117.

⁴⁶ ŠIMOVČEK, Ivan et al, 2011, op. cit., s. 24.

⁴⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 39.

⁴⁸ STRAUS, Jiří, NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 70.

⁴⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 39.

⁵⁰ STRAUS, Jiří et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 59.

⁵¹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit. s. 48.

Determinanty, které se na utváření způsobu spáchání trestného činu podílejí, lze klasifikovat podle toho, zda závisí na osobě pachatele, a to na **objektivní** a **subjektivní**. Terminologie není v tomto případě striktně jednotná. V některých publikacích jsou také užívány výrazy vnější⁵² či exogenní⁵³ pro objektivní determinanty a vnitřní či endogenní pro determinanty subjektivní. Podstatná většina zdrojů však používá termíny objektivní a subjektivní determinanty. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla v rámci své diplomové práce užívat pouze tuto terminologii. Věřím, že konzistence v rámci terminologie usnadní srozumitelnost práce.

Jiný způsob klasifikace užívá Turvey, který faktory determinující způsob spáchání trestného činu rozlišuje podle toho, zda pachatelův modus operandi optimalizují nebo naopak rozvracejí. **Utvářejícími faktory (fortifying factors)** rozumí ty determinanty, které pachateli dopomohly k získání nových informací, zkušeností či schopností, čímž mu umožnily jeho modus operandi optimalizovat. Jedná se o vliv vzdělání, pracovní kvalifikace, předchozí kriminální zkušenosti včetně pobytu ve vězení a v neposlední řadě také o vliv médií. Oproti tomu za **rušivé faktory (destabilizing factors)** považuje ty determinanty, jejichž působení mění kriminální chování pachatele na méně racionální, které navíc často vykazuje znaky neopatrnosti a lehkovážnosti. Mezi tyto faktory řadí zhoršující se duševní zdraví pachatele, užívání návykových látek, přehnanou míru sebevědomí u pachatele vedoucí k jeho neopatrnosti při páchání a další determinanty. Jako zvláštní skupinu pak uvádí tzv. **X-Faktory (X-Factors)**, jimiž rozumí ty okolnosti, které jsou pro pachatele neočekávané, jelikož mu byly neznámé nebo u nich předpokládal jiný průběh. Úspěch pachatelova útoku pak závisí na jeho schopnosti se daným okolnostem přizpůsobit. Jedná se o vyrušení při činu svědkem, nefunkčnost nástroje, zbraně nebo dopravního prostředku, jež pachatel plánoval využít. Rovněž jde o chování oběti během útoku, zejména její neočekávaná obranná reakce a v neposlední řadě také o zvýšené zabezpečovací prvky u předmětu útoku.⁵⁴

---

⁵² ZUJKOV, G. G. *Poisk prestupnikov po priznakam sposobov soveršenija prestuplenij*. Vysšaja škola MVD SSSR. Moskva, 1970, s. 23. Citováno dle: MUSIL, Jan. *Způsob páchání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. s. 117.

⁵³ ŘEHOŘ, K. *Psychika mladistvého pachatele ve vztahu ke způsobu páchání trestných činů*. Kandidátská disertační práce. Vysoká škola SNB, Praha 1976. s. 159. Citováno dle: MUSIL, Jan. *Způsob páchání trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982. s. 117.

⁵⁴ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, 2023, op. cit., s. 626–627. [citováno 2024-02-24].

Výše zmíněné dělení od Turveyho považují také za využitelné, avšak některé determinanty jím uvedené jsou dle mého názoru spíše důsledkem jiných vyjmenovaných determinantů (například předchozí kriminální zkušenost, kdy pachatelův útok byl úspěšný a nevedl k jeho odhalení, u něj může zapříčinit přehnanou míru sebevědomí, která vede k následnému neopatrnému chování), což snižuje přehlednost daného dělení. Ve své práci navíc vycházím především z domácí literatury, a i to je důvodem, proč jsem se rozhodla užít klasifikaci, která je v ní preferovaná. V následujících dvou kapitolách 4 a 5 tedy blíže pojednám o jednotlivých determinantech jak objektivních, tak i subjektivních.

3.2.1 Podíl objektivních a subjektivních determinantů na determinaci způsobu spáchání trestného činu

Pro lepší pochopení, jak k utváření způsobu spáchání trestného činu dochází, považuji za důležité také analyzovat v jaké míře se jednotlivé skupiny determinantů na utváření modu operandi podílejí. Musil uvádí, že „*zákony determinace, platící pro člověka obecně, platí i pro determinaci způsobu spáchání trestného činu. Zároveň zde existují některá specifika, vyplývající z odlišného charakteru trestné činnosti oproti jiným druhům lidské činnosti.*“ Toto zmíněné specifikum spočívá ve vyšší míře důležitosti **objektivních determinantů** oproti těm subjektivním při utváření způsobu páchaní trestného činu. U běžných lidských činností shledává značnější dopady determinantů subjektivních.⁵⁵ Obdobný názor zastávají Porada, Šimovček a kolektiv, kteří shodně jako Musil uvádějí, že „*v případě spáchání a utajení trestného činu mají objektivní determinanty v poměru k subjektivním větší váhu, než je tomu u způsobu provádění jiných druhů lidské činnosti.*“⁵⁶

Příčinu výše zmíněného specifika Musil shledává v tom, že pro pachatele je jednodušší přizpůsobit své jednání objektivně vzniklé situaci, která je pro jeho kriminální jednání příznivá. Tím se rozumí například situace, kdy pachatel uvidí volně odložené nehlídané předměty a rozhodne se je ukrást nebo neopatrně si počínající potenciální oběť v případě znásilnění (osoba je silně pod vlivem alkoholu a pohybuje se venku v noci sama). V případě aktivního vytváření vhodné kriminální situace pachatelem, kdy dochází k promítnutí osoby pachatele, tedy subjektivních determinantů, vznikají častěji stopy, čímž hrozí snadnější odhalení pachatele. Způsoby páchaní trestných činů, kdy pachatel pouze reaguje na již vzniklou objektivní situaci, nebývají složité. Nezahrnují často žádnou

⁵⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 160.

⁵⁶ PORADA, Viktor, ŠIMOVIČEK, Ivan et al, 2014, op. cit., s. 150.

přípravu ani následné utajování, také doba útoku bývá krátká. Mohou být tedy provedeny i osobami, které nemají žádné zvláštní dovednosti. Právě z tohoto důvodu trestné činy spáchané způsobem, kdy pachatel pouze reaguje na již vzniklou příznivou situaci, tvoří největší procento.⁵⁷

Převahu vlivu objektivních determinantů však neshledává pouze v případech, kdy pachatel reaguje již na vzniklou situaci, která je pro něj příznivá. Uvádí, že i v moment, kdy podmínky nejsou pro pachatele úplně ideální (např. musí překonat zabezpečovací prvky u vloupání), nemá pachatel významný prostor pro promítnutí své osobnosti do výběru vhodného způsobu páchaní trestného činu. Pachatel je totiž při rozhodování o tom, jakým způsobem trestný čin spáchá, limitován tím, aby nedošlo k vytvoření velkého množství stop, což by usnadnilo jeho dopadení. V důsledku tohoto omezení má pachatel možnost volit pouze z několika málo postupů a výběr vhodného modu operandi je opět značně předurčen objektivní situací.

Značnější dopad subjektivních determinantů se promítá u případů, kde objektivní podmínky nejsou tak pevně dané (má dostatek času na páchaní, má možnost širokého výběru z možných předmětů útoku a jiné), což umožňuje pachateli větší flexibilitu při volbě způsobu spáchaní trestného činu, čímž vzniká předpoklad pro promítnutí osobnosti pachatele do modu operandi a následně i do vzniklých stop. Úplně nejvyšší míra vlivu subjektivních determinantů však nastává u tzv. doprovodných jednání, tedy v zahraniční terminologii u signatury. Tyto jednotlivé komponenty vycházejí čistě či převážně z osobnosti pachatele a mají tak pro vyšetřovatele vysokou hodnotu, jelikož jim mohou přiblížit motiv a některé vlastnosti pachatele.⁵⁸

Odlisný přístup k dané problematice zastává Całkiewicz, která za důležitější považuje **subjektivní determinanty**. Zdůrazňuje, že objektivní determinanty jsou zprostředkované skrze vnitřní psychické stavy, vlastnosti a procesy (tedy subjektivní determinanty), z čehož vyvozuje jejich vyšší podíl na utváření modu operandi. Subjektivní faktory jsou podle ní klíčové také proto, že chování vycházející spíše ze subjektivních faktorů, vykazuje znaky stability. Příčinu dané stability shledává v tom, že chování vychází z vlastností a osobnosti pachatele, které nepodléhají změnám tak často jako objektivní podmínky. Z tohoto důvodu i dané kriminální chování shledává hodnotnějším

---

⁵⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 160.

⁵⁸ Tamtéž. s. 161.

pro vyšetřovatele při poznávání vlastností pachatele a při jeho vytipování. Objektivní determinanty pak chápe jako určité okolnosti, které pachatel nemůže do značné míry ovlivnit a spíše narušují jeho plánovaný modus operandi. Nicméně uznává, že pachatel nemůže vždy fungovat pouze v pro něj ideálních podmínkách, a právě nutnost improvizace v reakci na neočekávané skutečnosti může také přinést cenné informace o pachateli.⁵⁹

Oba autoři se tedy shodují na tom, že kriminální jednání, které vychází převážně z determinantů subjektivních, je pro vyšetřovatele hodnotnější, jelikož se z něj dají usoudit pachatelovy vlastnosti a jeho motivace. Odlišně však přistupují k míře důležitosti objektivních a subjektivních faktorů na utváření způsobu spáchání trestného činu. V první řadě je, dle mého názoru, nutné zdůraznit, že na pachatele vždy působí kombinace objektivních a subjektivních determinantů, proto žádný z výše zmíněných názorů nepovažuji za nerelevantní. Druhým hlediskem, které je nutné vzít v úvahu, jsou rozdíly u jednotlivých skupin trestných činů, a především rozdíly ve frekvenci výskytu doprovodných jednání, u nichž je míra vlivu subjektivních determinantů nejvýznamnější. Całkiewicz se ve své monografii zaměřuje na modus operandi u pachatelů vražd, kdy právě u trestného činu vraždy se doprovodná jednání vyskytují poměrně běžně. Právě toto může být také příčinou toho, proč Całkiewicz považuje subjektivní determinanty za důležitější.

3.2 Mechanismy utvářející způsob spáchání trestného činu

V rámci složitého procesu utváření způsobu spáchání trestného činu působí na pachatele, kromě již podrobně rozebíraných determinantů, také regulační mechanismy. Mezi nejvýznamnější mechanismy se řadí nepodmíněná spojení a pohybové reakce, pokusné řízení, automatismy, dále plán činností a transfer.

3.2.1 Nepodmíněná spojení a pohybové reakce

Nepodmíněná spojení představují mechanismy, které se vyznačují relativní jednoduchostí. Jsou získávány z běžného života a k jejich spouštění dochází samovolně na základě podnětů z vnějšího prostředí, což znamená, že nejsou ovládány vědomě.⁶⁰ Jedním z nejjednodušších komponentů způsobu spáchání trestného činu, který je tímto mechanismem regulován, jsou pohybové reakce. Pro kriminalistické zkoumání mají

---

⁵⁹ CAŁKIEWICZ, Monika. Modus operandi sprawców zabójstw. 1. wyd. Warszawa: Wydawnictwo Poltext, 2010. s. 38–39.

⁶⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 45.

z pohybových reakcí zvláštní význam lokomoční pohyby jako je chůze, běh a skákání. Tyto pohyby umožňují individuální identifikaci pachatele díky jejich vysoké stabilitě a zároveň individualitě, jelikož se liší u různých osob. Pro pachatele je navíc velice obtížné vědomě měnit své lokomoční pohyby.⁶¹

3.2.2 Pokusné řízení

Pokusné řízení, též známé jako labyrintní učení, představuje jednoduchý mechanismus, kdy pachatel postupně získává zkušenosti tím, že se učí ze svých vlastních chyb. Pachatel si stanoví předem cíl svého kriminálního jednání, ale nemá přesné poznatky o tom, jak ho dosáhnout. Volí tedy cestu pokusu, kdy provádí náhodné operace a sleduje, zda se přibližuje k cíli.⁶² V případě neúspěchu volí pachatel jinou operaci nebo původní koriguje, případně čin vůbec nedokoná, pokud se mu nepovede nalézt žádný adekvátní způsob jednání (např. pachatel se úspěšně vloupá do auta, avšak není schopen ho nastartovat). Tento způsob jednání je typický zejména pro mladé nezkušené pachatele či mentálně zaostalé jedince, ale také pro pachatele páchající trestný čin neplánovaně v reakci na okamžitý podnět, v afektu nebo v emočně vypjaté situaci. Činy páchané tímto způsobem vykazují znaky nesystematičnosti, s čímž souvisí i výskyt značného množství stop na místě činu a možný pachatelův útěk z místa činu v panice.⁶³

3.2.3 Automatismy

Mezi další důležité mechanismy, které se podílejí na utváření modu operandi, jsou řazeny automatismy. Jedná se o reflexy, dovednosti, návyky či dynamické stereotypy, jejichž podstatou je, že se utvářejí až po mnohonásobném opakování činnosti.⁶⁴ Nejčastěji se toto reflexní jednání utváří při činnostech běžného života (např. v práci či při běžných každodenních aktivitách) a do kriminálního jednání je následně pachatelem přenášeno, a to často nevědomě. Nejčastěji k tomuto promítání automatismů do páchaní trestného činu dochází v moment, kdy pachatel není dostatečně koncentrován například z důvodu únavy či rychlého sledu událostí. Speciálně u recidivních pachatelů však může dojít i k vytvoření automatismů, které souvisejí přímo s pácháním trestných činů (např. zvláštní kapsářské hmaty). Nejširší podobou tohoto jevu je **perseverance** neboli ulpívání, kdy si pachatel

---

⁶¹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 107.

⁶² RYBÁŘ, Miroslav. *Základy kriminalistiky: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Vydavatelství a nakladatelství, 2001. s. 31.

⁶³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 45–46.

⁶⁴ RYBÁŘ, Miroslav, 2001, op. cit., s. 31.

zautomatizuje velkou část osvědčeného způsobu páchaní trestného činu, nebo dokonce celý komplex a na něm setrvává při páchaní dalšího trestného činu za shodné situace.⁶⁵

3.2.4 Plán činností

Plán činností je nejdůležitější a také nejčastější mechanismus, v rámci kterého pachatel předjímá cíl trestného činu, ale také jeho průběh. Proto aby byl pachatel schopen efektivně naplánovat jednotlivé činnosti a zvolit vhodné pořadí těchto činností při páchaní trestného činu, tak potřebuje získat informace, a to jak o cíli samotném, tak o průběžných výsledcích, kterých by měl v průběhu realizace dosahovat. Kvalitní informace jsou stěžejní pro tzv. zpětnou vazbu, kdy pachatel může průběžně vyhodnocovat úspěšnost svých kroků a případně vhodně reagovat při komplikacích (koriguje, opakuje nebo ukončuje činnost).⁶⁶ Pro boj s kriminalitou je výhodné, pokud pachatel není schopen získat kompletní informace nebo je správně vyhodnotit, případně vystaví-li plán činností na základě mylných informací. Chybné či nedostatečné informace pak způsobují nefunkčnost připraveného plánu činností, kdy na základě jeho následování, není pachatel schopen dojít k vytyčenému cíli. V rámci prevence je tedy žádoucí nezveřejňovat citlivé informace o zabezpečovacích prvcích, což je v dnešní době informačního zahlcení velice obtížné.⁶⁷

3.2.5 Transfer

Transfer neboli přenos je posledním z důležitých mechanismů, který spočívá v přebírání osvědčeného modu operandi od jiného pachatele. Nemusí se však jednat o přenos kompletního způsobu, jakým byl trestný čin spáchán v minulosti. Zpravidla bývají převzaty pouze určité prvky, nejčastěji na úrovni komplexních a základních komponentů, nebo postup, jakým za sebou jednotlivé činnosti následovaly.⁶⁸

Prvním ze způsobů, jak získat informace potřebné k následování postupu jiného pachatele je tzv. **kriminální nápodoba**. Pachatel informace získává v rámci zločineckého podsvětí nebo od spoluvězňů ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Musil označuje výměnu zkušeností ve vězení za velice rozšířenou, avšak zde se podle mě projevuje fakt, že monografie byla napsána v roce 1982. V dané době totiž nebylo tolik možností k získávání informací o modu operandi, jako je tomu dnes v současném

---

⁶⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 46.

⁶⁶ MUSIL Jan et al, 1994, op. cit., s. 32.

⁶⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 46–47.

⁶⁸ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 112–113.

„internetovém světě“, což naznačují i procentuální hodnoty vyplývající z průzkumů, které se četností předávání informací ve vězení zabývaly, čemuž jsem se blíže věnovala v rámci oddílu 4.1.2 – mikrosociální podmínky.⁶⁹

V současné době však považuji za stěžejní tzv. **kriminální nákazu** někdy také nazývanou jako tzv. copycat effect, kdy pachatel informace o způsobu spáchání trestného činu získává prostřednictvím tisku, filmu, televize a internetu. Nemusí se však jednat pouze o předlohu reálných případů, jelikož z praxe je známo hned několik případů, kdy se pachatel inspiroval fiktivním dílem. Mnoho následovatelů měl například americký seriál Dexter, kde sériový vrah vystupuje jako hlavní kladná postava, jelikož jeho oběťmi jsou další vrazi.⁷⁰ Tímto seriálem se inspiroval v roce 2012 jednadvacetiletý Marc Howe, který ubodal svou matku 53 ranami do oblasti hlavy a krku. Útok předcházelo vyhledávání informací o podobě Dexterova nože a změna profilové fotky na sociálních sítích na fotku Dextera.⁷¹ Fiktivní díla s kriminální tematikou se těší velké oblibě a jejich úplné vyloučení je nerealistické, proto Musil navrhuje alespoň několik pravidel, která by mohla šíření kriminální nákazy bránit. Jedná se o poskytování pouze hrubých rysů činu bez detailů, kdy dojde k vyloučení informací o možnostech, jak uniknout dopadení a potrestání (např. způsob vyřazování zabezpečovacích prvků, způsob ničení stop a jiné). Zároveň považuje za vhodné informovat také o negativních následcích spáchání trestného činu.⁷²

Tato pravidla se vztahují i na informování o reálných případech v médiích. Ovšem jak trefně poznamenávají Musil, Konrád a Suchánek, novinářská touha po senzaci a čtenosti často převládá nad etikou a zdravým rozumem.⁷³ Za největší hrozbu současné doby však považuji šíření informací o způsobech, jakým páchat trestné činy, na sociálních sítích, především na platformě TikTok, kde se informace šíří virálním způsobem a cílí nejvíce na mladistvé. Pro ilustraci uvedu případy krádeží aut z amerického města Milwaukee z konce roku 2021, kdy velice mladí pachatelé (v průměru 12 let) odcizili několik automobilů značky Kia a Hyundai. Vyšetřovatelé následně zjistili, že pachatelé

---

⁶⁹ Tamtéž. s. 113–114.

⁷⁰ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vražd: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. s. 247-248.

⁷¹ Tamtéž. s. 252-253.

⁷² MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 115.

⁷³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 47.

následovali návod na TikToku, ve kterém se šířily informace, jak nastartovat auta těchto značek pouze za pomoci běžného USB-A kabelu.⁷⁴

---

⁷⁴ HOUSKA, Filip. *TikTokem letí návod na krádeže aut přes USB kabel. Pomocť mají sledovací zařízení od Applu*. Online. In: cc.cz. 2. 5. 2023. Dostupné z: <https://cc.cz/tiktokem-leti-navod-na-kradeze-aut-pres-usb-kabel-pomocť-maji-sledovaci-zarizeni-od-applu/> [citováno 2023-12-10].

4 Objektivní determinanty

Objektivními determinanty se rozumí ty faktory, které jsou zcela nezávislé na pachateli. Za tyto determinanty se dá označit vše, co na pachatele působí zvnějšku a ovlivňuje proces utváření modu operandi. Jedná se tedy o velice širokou škálu faktorů a jejich úplný výčet pravděpodobně není možný. Rozhodla jsem se tudíž do práce zahrnout především ty, které literatura řadí mezi nejvýznamnější. Jedná se zejména o:

- společenské podmínky
- předmět útoku
- vztah mezi pachatelem a předmětem útoku, místem činu
- místo činu a podmínky na něm
- čas spáchání činu
- dostupnost a povaha nástrojů, zbraní, dopravních prostředků a jiných pomůcek
- existence spolupachatelů
- meteorologické podmínky
- vyrušení pachatele při činu
- možnost odbytu odcizených předmětů
- dostupnost úkrytu.⁷⁵

Jak již bylo zmíněno v úvodním pojednání o determinaci, objektivní determinanty nepůsobí na pachatele bezprostředně, ale promítají se do modu operandi pomocí determinantů subjektivních. Z tohoto důvodu se některé zahraniční publikace, především polské, zaměřily převážně na rozbor subjektivních determinantů. V polské publikaci od autorského kolektivu Kulicki, Kwiatkowska-Wójcikiewicz a Stęпка jsou například z objektivních determinantů zmíněny pouze dva (tradice a environmentální podmínky), které dále zůstaly nerozvedeny. Zatímco subjektivních determinantů bylo vyjmenováno několik (osobnostní rysy, tělesné schopnosti, věk, zkušenosti, profese, duševní poruchy aj.) a následně došlo k jejich podrobnějšímu rozboru.⁷⁶

---

⁷⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 118.

⁷⁶ KULICKI, Mariusz, Violetta KWIATKOWSKA-WÓJCIKIEWICZ a Leszek STĘPKA. *Kryminalistyka: Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*. 1. wyd. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009. s. 30–31.

Tuzemská literatura, kterou jsem k vypracování využívala, se ve výčtu objektivních determinantů příliš nelišila. Nejkomplexnějším dílem je Musilova monografie z roku 1982, ve které jsou objektivní determinanty analyzovány nejpodrobněji. Musil v dané publikaci věnuje navíc prostor čtyřem determinantům – meteorologické podmínky, vyrušení pachatele při činu, možnost prodeje odcizených předmětů a dostupnost úkrytu, které zbytek tuzemských publikací buď pouze uvádí bez bližšího rozboru nebo je neuvádí vůbec.⁷⁷

Rozdílný přístup k výčtu zaujímá učebnice kriminalistiky od Šimovčeka a kolektivu, která uvádí souhrnný determinant nazvaný *objektivní situace, ve které byla spáchána a utajována kriminalisticky relevantní událost*. Do něj pak zahrnuje místo činu, které chápe jak z hlediska geografického, tak hlediska sociálního. Navíc pod tento souhrnný determinant řadí podmínky a způsob života osob, které mají k místu činu vztah, dalo by se tedy i hovořit o zahrnutí společenských podmínek. Dále došlo k zařazení meteorologických podmínek v místě činu v době spáchání, existence vztahu mezi pachatelem a objektem útoku a dalších faktorů.⁷⁸ Dle mého názoru je vhodné poskytnout k určitým determinantům ucelený teoretický výklad spojením více z nich, protože i v praxi je třeba pohlížet na determinanty jako na vzájemně propojené faktory ovlivňující způsob spáchání trestného činu. Vysokou míru vzájemné propojenosti nacházím zejména u výběru předmětu útoku, kde předmětem je věc, a to v kombinaci s možnostmi prodeje odcizených předmětů. Pachatel například při plánování krádeže musí zohlednit, jak může zpeněžit kradené předměty, aniž by přitáhl nežádoucí pozornost. Z důvodu lepší přehlednosti však rozeberu každý determinant jednotlivě.

4.1 Společenské podmínky

Společenské podmínky rozlišujeme na **makrosociální** a **mikrosociální**. Makrosociální podmínky, jak naznačuje název, ovlivňují širší společenské útvary, jako jsou stát nebo sociální třídy. Naopak mikrosociální podmínky jsou charakterizovány vlivem v užších skupinách, jako jsou rodina, skupina přátel nebo vězňů, v níž se pachatel pohybuje.⁷⁹

---

⁷⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 116–132.

⁷⁸ ŠIMOVIČEK, Ivan et al, 2011, op. cit., s. 22–23.

⁷⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 40.

4.1.1 Makrosociální podmínky

Makrosociálními podmínkami či faktory se rozumí historické tradice, náboženské, kulturní a jiné zvyklosti, dále pak míra otevřenosti a tolerance ve společnosti vůči rasovým, náboženským, sexuálním a jiným menšinám.⁸⁰ Jedná se tedy například o spory mezi katolickou a protestantskou komunitou, mezi národnostně nebo rasově odlišnými skupinami, či o spory mezi židovskou a arabskou komunitou, které jsou v současnosti opět gradující. Právě z těchto rozepří se pak může odvíjet charakteristický způsob spáchání trestného činu. Příkladem jsou sebevražedné útoky, mučení zajatců a stínání hlav.⁸¹ Dalším významným makrosociálním faktorem je ekonomický systém státu. Tuto problematiku detailněji analyzuje Musil ve své monografii v kontextu kapitalismu a socialismu. Z důvodu dostatečného zpracování v Musilově publikaci a nízké aktuálnosti jsem se rozhodla tomu podrobněji nevěnovat.⁸²

Musil, Konrád, Suchánek uvádějí, že makrosociální podmínky ovlivňují způsob spáchání trestného činu pouze velmi vzdáleně a zprostředkovaně. Bývá jim přisuzován pouze obecný vliv. Souhlasím s tím, že míra jejich vlivu na formování modus operandi konkrétního pachatele nemá tak významnou rozlišovací schopnost. Avšak zkoumání dopadů makrosociálních společenských podmínek na modus operandi by dle mého názoru nemělo být opomíjeno, jelikož slouží jako určité vodítko k poznání trendu kriminality daného širšího společenského útvaru. Zákodníci pak mohou na tyto tendence reagovat změnou legislativy vedoucí k prevenci kriminality. Ukázkou toho je situace ve Spojených státech amerických, kde modus operandi značně ovlivňují tradice, především pak tradice držení střelných zbraní.⁸³

4.1.1.1 Tradice držení střelných zbraní

Držení střelných zbraní ve Spojených státech amerických má silnou tradici, jelikož právo na vlastnictví a držení zbraní bylo zakotveno již do ústavy z roku 1791, a jako druhý dodatek, který zní: „*Dobře organizovaná domobrana je nezbytná v zájmu bezpečnosti*

---

⁸⁰ STRAUS, Jiří, PORADA, Viktor et al. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. s. 62.

⁸¹ STRAUS, Jiří et al, 2012, op. cit., s. 59.

⁸² MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 118–119.

⁸³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 40.

*svobodného státu; právo lidu držet a nosit zbraně nesmí být proto omezováno.*⁸⁴ Dopady této tradice na způsob páchaní trestných činů a celkovou míru kriminality ve Spojených státech amerických jsou stále předmětem intenzivního akademického zkoumání a zjištěné poznatky, které demonstruji níže, vedou k stále silnější debatě o omezení ústavního práva držet střelnou zbraň.

Pro představu uvedu statistiky, které se zabývají výskytem vražd spáchaných zastřelením ve Spojených státech amerických. Podle průzkumu Pew Research Center bylo v roce 2021 v USA spácháno 81 % vražd právě střelnou zbraní, což se jedná o narůst o 23 % od roku 2019.⁸⁵ Tato stoupající tendence tedy jasně naznačuje, že fenomén držení zbraní stále velkou měrou ovlivňuje modus operandi v USA.

Pro srovnání lze uvést, že v České republice byla ke spáchání trestného činu vraždy použita střelná zbraň v roce 2021 pouze v 6,66 % případů. Tato procentuální hodnota vykazuje stabilní tendenci, neboť i v roce 2019 tvořily vraždy spáchané střelnou zbraní pouze 6,29 % z celkového počtu spáchaných vražd. Je patrné, že podíl tohoto způsobu spáchání trestného činu vraždy je v České republice zanedbatelný v porovnání se situací v USA, kde procento činilo v roce 2021 přibližně dvanáctinásobek hodnoty získané z dat v České republice.⁸⁶ (viz Graf 1, 2 – Pro účely zjednodušeného zobrazení v grafu jsou hodnoty zaokrouhleny na celá čísla.)

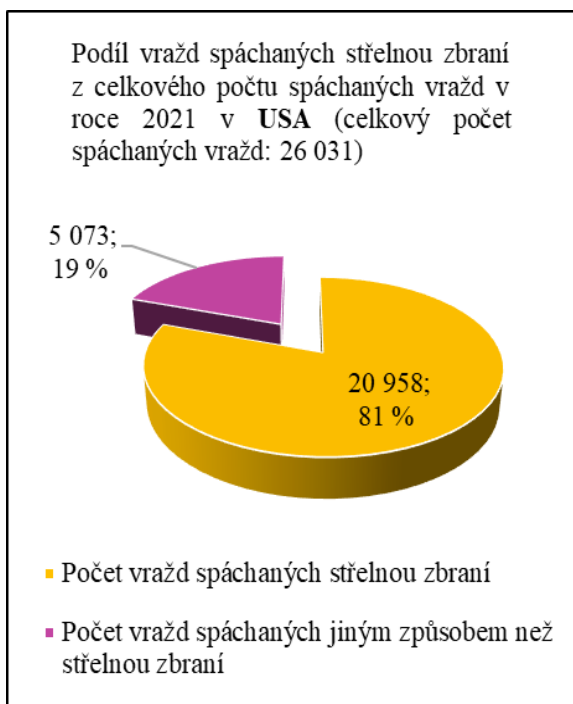
---

⁸⁴ ČTK, Česká justice. *Přehledně: Jak je v Evropě upraveno právo na držení zbraně?*. Online. In: ceska-justice.cz. 24. 7. 2021. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/07/prehledne-jak-je-v-evrope-upraveno-pravo-na-drzeni-zbrane/> [citováno 2023-05-10].

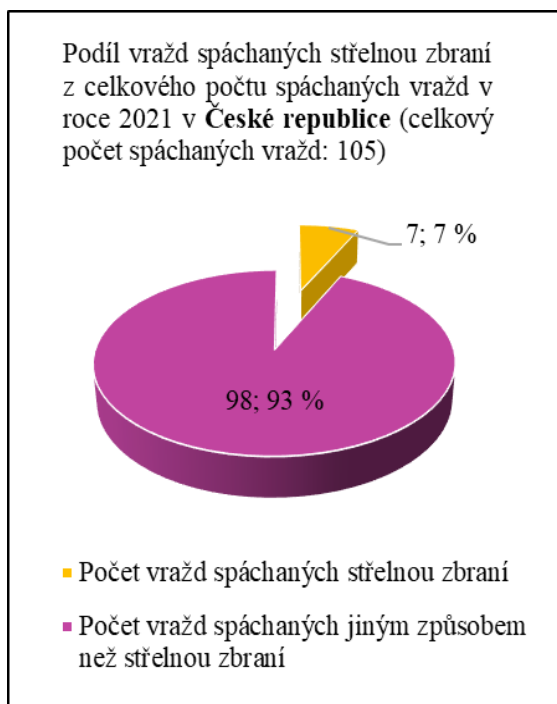
⁸⁵ GRAMLICH, John. *What the data says about gun deaths in the U.S.* Online. In: pewresearch.org. 26. 4. 2023. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/04/26/what-the-data-says-about-gun-deaths-in-the-u-s/> [citováno 2023-05-10].

⁸⁶ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. Elektronická pošta. 27. 11. 2023 [citováno 2023-12-05]. (viz Příloha č. 1)

Graf 1 - Podíl vražd spáchaných střelnou zbraní z celkového počtu spáchaných vražd v roce 2021 v USA.

Graf 2 - Podíl vražd spáchaných střelnou zbraní z celkového počtu spáchaných vražd v roce 2021 v České republice.

Dalším příkladem je střelba na školách, u které je dopad americké tradice držení zbraní také znatelný. Podle článku na webu americké CNN se střelba ve škole v USA udála v letech 2009–2018 ve 288 případech, zatímco zbytek zemí patřících do skupiny G7⁸⁷ se setkal se střelbou na školách dohromady pouze v pěti případech.⁸⁸

Dostupnost zbraní je samozřejmě pouze jedním z faktorů, který u potenciálního střelce hraje roli. Další faktory však mají převážně charakter subjektivních determinantů. Jedná se o přítomnost psychosociálních problémů jako jsou duševní poruchy, deprese, které umocňují pocit sociálního vyloučení jedince. Přítomnost výše jmenovaných faktorů posiluje střelcovu vnímání sebe samého jako extrémně marginální osoby. Dále má nepochybně svůj dopad kulturní předobraz, který nabízí ozbrojený útok jako určité řešení problému, kdy se střelec vymaňuje z pověsti nevýrazného ztroskotance a stává se „antihrdinou“. Tyto zbylé faktory však podle mě nevysvětlují, proč je počet případů

⁸⁷ Skupina ekonomicky nejvyspělejších zemí světa (Kanada, Francie, Německo, Itálie, Japonsko, Velká Británie a Spojené státy americké).

⁸⁸ GRABOW, Chip a Lisa ROSE. *The US has had 57 times as many school shootings as the other major industrialized nations combined*. Online. In: edition.cnn.com. 21. 5. 2018. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/05/21/us/school-shooting-us-versus-world-trnd/index.html> [citováno 2023-05-10].

střelby na školách v USA tak vysoký oproti zbytku světa, přikláním se tedy k názoru, že největší podíl na tom má právě tradice držení zbraní.⁸⁹

Stejný názor zastává i James Garbarino externí poradce FBI, který poukazuje na výzkumy dokazující, že snadný přístup ke střelným zbraním může být jedním z motivujících faktorů pro spáchání masového útoku a s ním často spojené sebevraždy střelce. Garbarino také vyzdvihuje stále sílící vliv tzv. copycat effectu neboli kriminální nápodoby, což je jeden z mechanismů utvářejících způsob spáchání trestného činu, čemuž se blíže věnuji v oddílu 3.2.5. Uvedl, že všechny jím vyslychané osoby připustily zevrubné zkoumání již proběhlých masových útoků a inspirovaly se jejich modem operandi.⁹⁰

4.1.2 Mikrosociální podmínky

Za významnější se pak považují mikrosociální faktory, jejichž vliv je jednodušeji prokazatelný a působí bezprostředněji než v případě faktorů makrosociálních. Jedná se o působení užších skupin jako je rodina, především ta sociálně narušená, a zločinecká parta. V neposlední řadě se také jedná o působení vězeňského prostředí. Podíl recidivních vězňů⁹¹ na celkovém počtu vězňů dosahuje k 70 % v posledních letech.⁹² Zjištěné procento tedy naznačuje, že se jedná o významný problém a z tohoto důvodu jsem se rozhodla dopad pobytu ve vězení na způsob páchaní trestných činů rozebrat v následujícím odstavci podrobněji.

Vězeňské prostředí je specifické prostředí, ve kterém platí vlastní pravidla chování, nejenom ta systémově nastavená, ale i pravidla vězeňské subkultury. Můžeme se například setkat se sociální hierarchií.⁹³ Existuje několik způsobů dělení, typicky se ale vyskytuje:

- neformální vůdce (osoba v nadřazeném postavení, která ovládá ostatní vězně),

---

⁸⁹ ALLELY, Clare S. *The Psychology of Extreme Violence: A Case Study Approach to Serial Homicide, Mass Shooting, School Shooting and Lone-actor Terrorism*. 1st ed. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020. s. 134.

⁹⁰ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vražd: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. s. 145-146.

⁹¹ V tomto kontextu je myšlen recidivní vězeň v penologickém smyslu, tedy osoba, která opakovaně vykonává trest odnětí svobody.

⁹² GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 114.

⁹³ VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada, 2020. s. 124–127.

- délesloužící jedinec (osoba pobývající delší dobu ve vězení, často je poradcem vůdce),
- řadový jedinec (recidivista, který se umí ubránit, dodržuje pravidla stanovená vůdcem a nijak nevyčnívá),
- submisivní/sloužící typ (jedinec, na kterém je často pácháno násilí, běžně má nízkou tělesnou hmotnost a slouží ostatním) a
- outsider (slabší jedinec, který je až v otrockém postavení, a je šikanován ze strany zkušených recidivistů).⁹⁴

Osoby, které do vězení přicházejí se pak musí daným pravidlům alespoň do nějaké míry přizpůsobit, aby pobyt ve vězení byly schopné přečkat.⁹⁵ Problém však nastává, pokud vězeň přijme daná pravidla vězeňského prostředí za vlastní. Tento proces plné adaptace na vězeňský život, kdy se z autonomního jedince stává vězeň, je nazýván prizonizace. Právě tento adaptovaný vězeň má větší sklony k recidivě, jelikož u něj dochází k nahrazování běžných vzorců chování, potřebných k životu mimo vězení, vzorci získanými ve vězení. Největší dopad má prizonizace dle statistik na mladistvé pachatele.⁹⁶

Mimo to přináší prizonizace další nežádoucí jevy. Například dochází u některých vězňů k prohlubování kriminálních znalostí tím, že přebírají nové poznatky od zkušenějších kriminálních.⁹⁷ Podle Turveyho bývá nástup mladých a nezkušených pachatelů do vězení označován mezi kriminálními jedinci jako „nástup na univerzitu“.⁹⁸ Tento negativní jev bývá někdy nazýván kriminální nápodoba. Musil kriminální nápodobu označuje jako jeden z mechanismů, kterým je značně formován modus operandi.⁹⁹ Podle Fischera a Škody si typicky předávají informace dealeri a výrobci drog, osoby páchající krádeže aut a skupiny osob orientované na prostituci a kuplířství.¹⁰⁰ Z části odlišné závěry byly dovozeny při studii prvovězných pachatelů ve věku 18-21 let v Dánsku. Největší nárůst kriminálních znalostí zaznamenali shodně u pachatelů drogové kriminality, avšak

⁹⁴ NETÍK, Karel, Daria NETÍKOVÁ a Stanislav HÁJEK. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: Beck, 1997. s. 28.

⁹⁵ TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. s. 177.

⁹⁶ LIEBLING, Alison a Shadd MARUNA. *The Effects of Imprisonment*. Online. 1st ed. Cullompton: Willan, 2005. s. 13. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781843926030>. [citováno 2024-01-23].

⁹⁷ VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020, op. cit., s. 127.

⁹⁸ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, 2023. op. cit., s. 627. [citováno 2024-02-24].

⁹⁹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 113–114.

¹⁰⁰ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Online. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2014. s. 569. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-patologie-1630598/>. [citováno 2024-01-23].

navíc u pachatelů vandalismu (poškození cizí věci), nebezpečného vyhrožování a dále žhářství. V případě krádeží pak byl vliv na zdokonalení kriminálních znalostí pouze minimální.¹⁰¹ Právě u těchto pachatelů bych tedy očekávala největší změnu v modu operandi při páchání následné trestné činnosti po propuštění z vězení s ohledem na nově získané poznatky, avšak žádné bližší studie jsem k tomuto nenašla.

Kromě získávání kriminálních znalostí je dalším negativním jevem spojeným s pobytem ve vězení také možné navazování kontaktů s jinými vězni, což může po propuštění vést k častějšímu páchání trestných činů ve spolupachatelství právě se spoluvězni. V Itálii bylo zkoumáno, jaké vlastnosti vězňů ovlivňují pravděpodobnost spolupachatelství na budoucí trestné činnosti. Nejčastěji spolu páchali vězni, kteří si byli blízcí věkem a měli stejnou národnost.¹⁰² Bylo také zhodnoceno, které trestné činy jsou nejvíce páchány spolupachateli, kteří se potkali ve vězení. Velkou měrou byl zastoupen trestný čin krádeže, dále loupež a v neposlední řadě také drogová kriminalita.¹⁰³ Ze známých případů však také můžeme vysledovat, že k tomuto jevu dochází například i u vraždy. Jedním z příkladů z české kriminální historie jsou sérioví vrazi Josef Kott a Michal Kutílek, kteří se seznámili ve výkonu trestu odnětí svobody, kde svojí budoucí trestnou činnost plánovali. V den, kdy byl zrušen trest smrti, zaútočili během 26 hodin na pět obětí, z čehož čtyři nepřežily.¹⁰⁴ Obdobný případ je znám ze sedmdesátých let dvacátého století z USA, kdy dvojice Randy Greenawalt a Gary Gene Tison po společném útěku z vězení zavraždili více než devět obětí.¹⁰⁵ Podle dvou dostupných skandinávských studií bylo vysledováno, že spolupachatelství osob, které se potkali ve vězení, není příliš častým jevem, jelikož bylo zjištěno pouze u 2 % pachatelů.^{106,107} Je však třeba vzít v úvahu, že míra recidivy v severských zemích obecně dosahuje nízkých hodnot.¹⁰⁸ Bylo by tedy

---

¹⁰¹ DAMM, Anna Piil a Cédric GORINAS. *Prison as a Criminal School: Peer Effects and Criminal Learning behind Bars*. Online. *The Journal of law & economics*. 2020, roč. 63, č. 1, s. 149-180. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/706820>. [citováno 2024-01-26].

¹⁰² MASTROBUONI, Giovanni a Pierre RIALLAND. *Partners in Crime: Evidence from Recidivating Inmates*. Online. *Italian economic journal*. 2020, roč. 6, č. 2, s. 255-273. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s40797-020-00125-0>. [citováno 2024-01-28].

¹⁰³ ROXELL, Lena. *Co-Offending Among Prison Inmates*. Online. *The Prison journal (Philadelphia, Pa.)*. 2011, roč. 91, č. 3, s. 366-389. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0032885511409897>. [citováno 2024-01-28].

¹⁰⁴ HOFMANOVÁ, Jiřina. *Myšlenky zločince v české kotlině*. Online. 1. vyd. Praha: XYZ, 2023. s. 281, 287. Dostupné z: https://play.google.com/books/reader?id=eFDREAAQBAJ&pg=GBS.PA193_201&hl=cs [citováno 2024-01-28].

¹⁰⁵ DRBOHLAV, Andrej, 2013, op. cit., s. 284.

¹⁰⁶ ROXELL, Lena, 2011, op. cit., s. 366-389. [citováno 2024-01-28].

¹⁰⁷ DAMM, Anna Piil a Cédric GORINAS, 2020, op. cit., s. 149-180. [citováno 2024-01-26].

¹⁰⁸ VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020, op. cit., s. 156.

vhodné dané studie provést v zemích s větší mírou recidivy, kde by byl zkoumaný vzorek rozsáhlejší tedy i prokazatelnější.

Vliv pobytu ve vězení na modus operandi je tedy dle výše uvedených dat spíše minimální, respektive se projevuje pouze u určitých druhů trestných činů a specifických pachatelů. Toto však nejsou všechny důsledky, které pobyt ve vězení na modus operandi má. Vězněná osoba má také dostatek času přemýšlet o nedostatecích ve způsobu spáchání, které vedly k jejímu dopadení. Svůj modus operandi tak může při páchání po propuštění tomuto uvědomění přizpůsobit a poučit se ze svých chyb. O vlivu předchozí kriminální zkušenosti bude blíže pojednáno v podkapitole 5.6.¹⁰⁹

4.2 Předmět útoku

Předmětem útoku se dle definice Jelínka a kolektivu rozumí „**lidé** (např. *zavražděný člověk u trestného činu vraždy podle § 140*), nebo **věci** (např. *odcizená věc u trestného činu krádeže podle § 205...*), a to **hmotné i nehmotné**..., které trestný čin bezprostředně zasahuje a tím zasahuje objekt trestného činu.“¹¹⁰ Vliv předmětu útoku na formování modu operandi je některými autory považován za nejzásadnější.¹¹¹ Dle mého názoru není možné jednoznačně označit některý z determinantů za nejvýznamnější, jelikož na pachatele působí vždy několik faktorů navzájem. Souhlasím však, že vliv předmětu útoku je značný, jelikož pachatel musí svůj útok přizpůsobit cíli trestného činu.¹¹² V souvislosti s tímto determinantem se kriminalisté snaží především objasnit důvod, proč si pachatel vybral právě daný předmět útoku. Klíčová je zejména schopnost předmětu útoku vzdorovat pachateli, což je další z hledisek, které je předmětem kriminalistického zkoumání, jelikož značně ovlivňuje způsob spáchání trestného činu.

Musil uvádí, že vliv předmětu útoku na způsob spáchání trestného činu je obdobný jak v případě, kdy předmětem útoku je věc, tak v situaci, kdy je útočeno na člověka, tedy na oběť.¹¹³ Taktéž s tímto poznatkem souhlasím pouze do určité míry. Samozřejmě je možné shledat určité paralely, avšak hlavní rozdíl shledávám v tom, že pachatel je nucen

---

¹⁰⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 50.

¹¹⁰ JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. akt. vyd. Praha: Leges, 2022. s. 181.

¹¹¹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 121.

¹¹² KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 49.

¹¹³ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 121–122.

reagovat na **chování oběti při útoku**, což do velké míry ovlivňuje jeho modus operandi.¹¹⁴ Například, pokud oběť přijme aktivní postoj a pokusí se útočníka fyzicky odrazit, může to vést ke změně plánovaného postupu pachatele. V dostupné domácí kriminalistické literatuře, která se vlivem předmětu útoku na modus operandi zabývá, jsou podle mého posouzení nedostatečně zohledněny viktimologické poznatky o chování oběti při útoku. Výjimku představuje behaviorální analýza, jeden z vědních oborů kriminalistiky. Hofmanová připodobňuje behaviorální analýzu k běžné analýze způsobu spáchání trestného činu, která je však obohacena o analýzu chování pachatele v závislosti na chování oběti.¹¹⁵ Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pojednání o předmětu útoku rozdělit na dva samostatné oddíly podle povahy předmětu útoku.

4.2.1 Věc jako předmět útoku

Pokud je předmětem útoku věc, závisí úspěch útoku v první řadě na míře jejího zabezpečení, respektive na zabezpečení objektu, ve kterém se věc nachází, jedná-li se například o krádež vloupáním. Jestliže je daný objekt dostatečně zabezpečen (např. byt je vybaven bezpečnostním zámekem, kamerami, signalizačním zařízením, a peníze s cennostmi jsou uloženy v bezpečnostním trezoru atd.), pachatel musí těmito okolnostem přizpůsobit své jednání. To znamená, že je například nucen vynaložit intenzivnější násilí a používat speciální nástroje k překonání překážky. Dalšími důsledky vyšší odolnosti předmětu útoku jsou prodloužená doba trvání útoku, možné přerušení či dokonce ukončení útoku ve stádiu přípravy nebo pokusu.¹¹⁶

Musil, Konrád a Suchánek zdůrazňují význam vlivu předmětu útoku na modus operandi především u majetkových trestných činů, typicky u krádeží a podvodů. Jako příklad uvádějí změnu způsobu páchaní krádeží aut spočívající ve vymizení či objevení nových modů operandi. Tato změna nastala z důvodu technického pokroku u zabezpečování aut (moderní alarmy, sledovací zařízení a bezpečnostní systémy).¹¹⁷

Výraznou měrou ke změně modu operandi krádeže automobilů přispěl rozvoj tzv. systému keyless, který umožňuje startování vozidla bez vložení klíče do zapalování. Řidiči postačí mít klíč pouze poblíž automobilu (např. v kapse), aby byl schopen ho otevřít

---

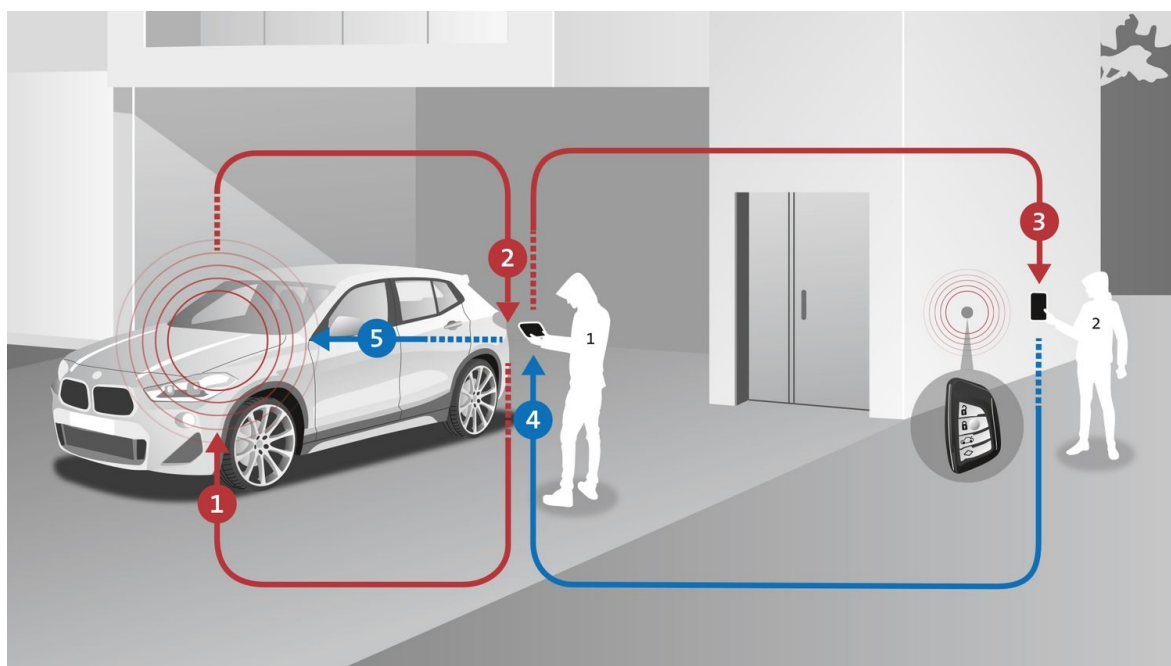
¹¹⁴ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 51.

¹¹⁵ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2023, op. cit. s. 195. [citováno 2024-01-23].

¹¹⁶ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 121–122.

¹¹⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 40.

a následně nastartovat. Pachatelům tento systém umožnil hned několik způsobů, jak vozidlo zaparkované u domu odcizit i bez jeho poškození násilným vniknutím (například rozbitím okna u auta). Jedním z využívaných postupů je naskenování signálu dálkového ovladače auta. Ten se může nacházet na věšáku u vchodových dveří nebo na jiném místě v domě majitele automobilu, které je v určité omezené vzdálenosti od pachatele.¹¹⁸ Pachatel nejprve využije tzv. keyless extender, který slouží k prodloužení dosahu signálu dálkového ovladače. Po získání signálu stačí pachateli pouhých pár sekund k nastartování vozidla a jeho odcizení.¹¹⁹ (viz Obrázek 1)

Obrázek 1 - Modelová situace při krádeži aut s využitím tzv. systému keyless.

Největší rozmach tohoto modu operandi nastal již kolem roku 2017, kdy například ve Velké Británii došlo k nárůstu krádeží aut o 56 % oproti roku 2016, a to právě z důvodu bezklíčového odemykání a startování aut. Jednalo se o stoupající tendenci tak značnou, že bylo toto období označováno jako „epidemie autokriminality“.¹²⁰ Výrobci aut byli nuceni na tento problém bezprostředně reagovat, a to přidáním zabezpečovacích prvků do nových

¹¹⁸ SIKOROVÁ, Lenka. *Autokriminalita: informace a rady*. Online. In: policie.cz. 26. 2. 2020. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/autokriminalita-2019-informace-a-rady-pdf.aspx> [citováno 2024-01-13].

¹¹⁹ MOLNAR, Elias. *Keyless Defender*. Online. ESSAtech. © 2018. Dostupné z: <https://www.essatech.cz/wp/produkty2/> [citováno 2024-01-13].

¹²⁰ SALMON, James a Rebecca CAMBER. *Car crime in Britain rises by 56% as keyless technology has made hacking into modern vehicles 'child's play'*. Online. In: dailymail.co.uk. 27. 4. 2018. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5662893/Car-crime-Britain-rises-56-keyless-technology-hacking-vehicles-childs-play.html> [citováno 2024-01-13].

modelů aut. Využívaným řešením se stalo zabudování elektronického čipu, jehož součástí je pohybové čidlo, do klíče. Čip je schopen na základě algoritmu vyhodnotit stav, kdy je klíč v klidu, tedy odložen. V ten moment dojde k odpojení baterie klíče od elektroniky klíče, a tím i k znemožnění zesílení signálu.¹²¹

Avšak i přes snahu výrobců zabránit pachatelům v kradení aut způsobem využívajícím tuto systémovou slabinu, ke krádežím dochází stále. Cílem se stávají především starší nechráněné modely aut či auta od značek, které na tuto hrozbu nezareagovaly dostatečně. Dokladem toho je případ z října roku 2022, kdy došlo k zadržení dvojice cizinců na území České republiky. Ti od srpna 2022 odcizili postupně 11 luxusních automobilů se škodou téměř 12 milionů korun českých. Zaměřovali se pouze na automobily s tzv. keyless systémem a k odcizení využili právě výše popsany modus operandi.¹²²

4.2.2 Člověk jako předmět útoku

Jak jsem již zmiňovala v úvodu této podkapitoly, považuji chování oběti za jeden z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují pachatelův modus operandi. Leclerc a kolektiv, kteří se zabývali vztahem pachatele a oběti u sexuálních trestných činů proti dětem, dokonce definují modus operandi jako kriminální jednání pachatele, jehož cílem je zajistit kontrolu či dominanci nad obětí. Za jádro pak považují interakci mezi pachatelem a obětí.¹²³ Chování oběti hraje klíčovou roli především při samotném vedení útoku pachatelem. I pachatel, který má své jednání pečlivě naplánované, musí své chování přizpůsobit podle reakce oběti v dané situaci (pro příklad oběť křičí, snaží se utéct, brání se nebo je naopak úplně paralyzovaná). Některé chování oběti může pachatel s určitou mírou jistoty předvídat (například je očekávané, že osoba, na kterou je útočeno, se bude bránit). Nicméně nikdy se nemůže plně připravit na všechny možné reakce.

Svůj význam má především způsob přiblížení a získání kontroly nad obětí, který pachatel zvolí. Některé způsoby umožňují oběti větší míru odporu, naopak některé

---

¹²¹ MOLNAR, Elias, 2018, op. cit. [citováno 2024-01-13].

¹²² SUCHÁNKOVÁ, Vlasta. *Krádeže luxusních vozů objasněny, cizinci skončili ve vazbě*. Online. In: policie.cz. 16. 5. 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kradeze-luxusnich-vozu-objasneny-cizinci-skoncili-ve-vazbe.aspx> [citováno 2024-01-13].

¹²³ LECLERC, Benoit; PROULX, Jean; LUSSIER, Patrick a ALLAIRE, Jean-francois. *Offender-Victim Interaction And Crime Event Outcomes: Modus Operandi And Victim Effects On The Risk Of Intrusive Sexual Offenses Against Children*. Online. *Criminology (Beverly Hills)*. 2009, roč. 47, č. 2, s. 598. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2009.00151.x>. [citováno 2024-01-17].

minimální, což ovlivňuje i pravděpodobnost ve změně modu operandi z důvodu chování oběti. Běžně se rozlišují tři možné způsoby přiblížení:

- lest
- bleskový útok,
- překvapivý útok.

Při lstivém přístupu pachatel oběť nejprve osloví s předstíranou žádostí o informace či o pomoc. Může využívat i převleku a vystupovat jako osoba, která budí důvěru (např. policista). Jeho cílem je získat nad obětí kontrolu (oběť nasedne k pachatelovi do auta, případně s ním odejde na odlehlé místo) a až v tento moment přejde pachatel k agresi.¹²⁴ U tohoto způsobu přístupu shledávám největší prostor pro oběť, aby daný útok zvrátila. V této situaci bude velmi záležet na přesvědčovacích schopnostech pachatele a důvěřivosti oběti.

V případě bleskového útoku pachatel po přiblížení k oběti ihned volí přímé násilí.¹²⁵ Zde záleží především na míře voleného násilí. Například pokud pachatel oběť uvede do stavu bezvědomí, její šance na odpor budou minimální. V případě, že dojde pouze ke strhnutí oběti k zemi, tak šance na úspěšný odpor zůstávají stále vysoké (oběť může volat o pomoc nebo s útočníkem bojovat či smlouvat).

Překvapivý útok pachatel volí u oběti, kterou si předem vytipoval. Na svou oběť pak čeká v místech, kde ví, že se oběť bude nacházet (např. ve vchodu jejího domu). Při setkání s obětí pak volí buď taktiku užití násilí nebo lsti.¹²⁶ Pro možný odpor oběti pak platí zásady shrnuté v předchozích dvou odstavcích. Jedinou změnu shledávám v tom, že na oběť je útočeno v místě, které zná. To může působit jako výhoda pro oběť při jejím odporu. Například vloudí-li se pachatel lstí do jejího bytu, oběť ví, kde se nachází předměty, které by mohly sloužit k obraně.

V roce 2022 bylo provedeno v České republice zkoumání pachatelů sexuálního násilí na dospělých ženách, kdy ve 27 případech pachatel volil lstivý přístup, ve 35

---

¹²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. s. 35.

¹²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2014, op. cit., s. 35.

¹²⁶ Tamtéž. s. 36.

případech přístup bleskový, který převažoval především u činů sériových a ve 37 případech pak přístup překvapivý.¹²⁷

Behaviorální analýza pak rozlišuje oběti podle jejich reakce na aktivní hrozbu na:

- oběť agresivně reagující: oběť, která nebere v úvahu jakákoliv rizika spočívající v možném stupňování násilí ze strany pachatele, reaguje spontánně a volí spor s útočníkem,
- oběť pasivně reagující: oběť, která je útokem ochromena, není schopna žádného odporu a pachatelovým požadavkům vyhová a
- oběť racionálně jednajících: oběť, která „dokáže zachovat chladnou hlavu“, po zhodnocení situace volí nejvhodnější taktiku např. snaží se s útočníkem vyjednávat, odradit ho od činu nebo se dá na útěk.¹²⁸

Čírtková ve své monografii z roku 2013 také dělí oběti podle reakce na trestný čin, kdy oběti rozlišuje stejně jako behaviorální analýza, avšak užívá jinou terminologii – oběť aktivní, oběť pasivní, odevzdaná, a nakonec oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí podle intenzity vnějšího chování.¹²⁹

Způsob, jakým bude pachatel reagovat na chování oběti v reakci na útok, záleží na několika faktorech. Velký vliv má například jeho motivace k činu, dále míra jeho odhodlání a předchozí kriminální zkušenost. Hofmanová zdůrazňuje, že pachatel může oběť vnímat různě, například jako aktivního účastníka, kdy se pro příklad oběť snaží zapojit do sexuální aktivity, nebo oběť vnímá pouze jako „věc“, která má sloužit jeho potřebám.¹³⁰ Jednotka behaviorální vědy FBI zavedla typologii mužských pachatelů znásilnění podle míry jejich sexuální a agresivní motivace k činu. Jedním z typů je tzv. pachatel ujišťující se o moci, někdy označován jako „gentleman“. Tento pachatel vyžaduje od oběti, aby se do sexuálního aktu zapojovala, jelikož jeho motivace pramení ze sexuální fantazie o znásilnění, kdy po aktu očekává i možnost, že se do něj oběť zamiluje. Násilí

---

¹²⁷ NAHODIL, Tomáš. *Využití modu operandi a signatury pachatele k psychologické analýze případu při vyšetřování sexuálního násilí, páchaného na dospělých ženských obětech*. Praha: Policejní akademie České republiky, roč. 2022, č. 1. s. 121. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/04/Vyuziti-modu-operandi-a-signatury-pachatele-k-psychologicke-analyze-pripadu-pri-vysetrovani-sexualniho-nasili-pachaneho-na-dospelych-zenskych-obetech.pdf> [citováno 2023-11-26].

¹²⁸ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 97-98.

¹²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 100.

¹³⁰ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 164.

užívá pouze minimálně a volí překvapivý přístup k oběti. V případě, že by oběť na útok reagovala například úplným strnutím těla, kdy by nebyla schopna jakkoliv reagovat, bylo by pravděpodobné, že pachatel svůj útok ukončí. Obdobně by pachatel reagoval na jakýkoliv odpor oběti, se kterým neumí pracovat. Jinými slovy oběť je schopna pachatele přesvědčit o ukončení útoku.¹³¹ V případě tohoto typu násilníka tedy negativní reakce od oběti hraje velkou roli. Rozdílné chování je očekávané od tzv. zlostného typu pachatele znásilnění. Ten při útoku užívá nadměrné násilí a jeho motivace k činu vychází z nenávisti k ženám. Na oběť nebere žádné ohledy a volí bleskový útok. V případě, že oběť zvolí taktiku, kdy se pachateli čin snaží rozmluvit, nebude její odpor úspěšný.¹³² U sadistického typu pachatele pak odpor oběti vede ke zvýšení intenzity násilí, kdy pachatel si přímo užívá jak prosby od oběti, tak působení bolesti.¹³³

Rozdílnou reakci také pachatel volí v případě psychické odolnosti oběti. Samozřejmě se také může uchýlit k použití násilí či zbraně, pokud je v přímém kontaktu s obětí. Toto však nebude možné v situaci, kdy pachatel s obětí komunikuje pouze skrze komunikační prostředky (internet, mobilní telefon atd.). V těchto situacích se pak kupříkladu pachatel uchyluje k vytvoření psychického nátlaku na oběť či vyvolání strachu v oběti, aby měla pocit, že se nachází ve zdánlivě bezvýchodné situaci. Pachatelova schopnost s obětí manipulovat pak může vyšetřovatelům přiblížit některé pachatelovy vlastnosti – například míru emoční inteligence.¹³⁴

Tento vzor chování můžeme typicky pozorovat u tzv. vishingu. Jedná se o aktuální postup podvodníků, kteří se snaží získat cizí finanční prostředky nebo osobní data. Vishing obvykle probíhá prostřednictvím podvodných telefonátů, při nichž podvodník vystupuje jako pracovník banky. Potenciální oběti je tvrzeno, že její bankovní účet byl napaden a ona musí pro zachování svých finančních prostředků urychleně peníze převést na jiný účet, o kterém podvodník tvrdí, že je bezpečný. Podvodníci zde využívají strachu, který v oběti vyvolají v souvislosti s možnou ztrátou peněz. Nutí oběť jednat bezprostředně, aby neměla čas dostatečně přemýšlet a ověřovat si informace u své banky. Na věrohodnosti pak

---

¹³¹ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 89–90.

¹³² Tamtéž. s. 91.

¹³³ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 92.

¹³⁴ VAN DEN BERGHE, Thomas. *Click here, just trust me! -How online scams work and how to prevent them.* Online. Brussels: EUCPN. 2022. Dostupné z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2302_ENG_PAPER_Online%20fraud_LR.pdf [citováno 2023-12-15].

přidává další hovor, kdy se podvodník vydává za policistu, který oběti příběh o napadeném účtu potvrdí. Právě strach vyvolaný v oběti a naléhání na urychlené bezmyšlenkovité jednání zvyšuje efektivitu podvodu, který by dle mého názoru většina lidí za běžných podmínek odhalila.¹³⁵

Daný determinant je důležitý nejenom z hlediska chování oběti, ale velký význam má také pro výběr oběti. Pachatelé si často vybírají fyzicky či psychicky slabší oběti. Významnými faktory jsou také inteligence, stejně jako míra důvěřivosti oběti v případě, že pachatel staví svůj modus operandi na navázání důvěry.¹³⁶ Svou roli také může hrát míra intoxikace oběti, která může snížit její obezřetnost a schopnost vzdorovat pachatelovu útoku.¹³⁷ Cílem se pak typicky stávají senioři, děti, osoby se zdravotním postižením nebo duševním onemocněním, dále pak oběti v závislém postavení ve vztahu k pachateli.¹³⁸ Nahodil však v kontextu pachatelů sexuálního násilí uvádí, že „*pachatel dlouhodobě plánující útok ve své fantazii má vždy jasný psychický obraz ideální oběti, nicméně jeho skutečná oběť se těmto ideálním představám blíží jen vzácně*“, což zdůvodňuje snahou pachatele minimalizovat riziko odhalení, či případnou nutkavou potřebou násilí spáchat hned.¹³⁹ Ani výběr zdánlivě ideální oběti však nemusí zajistit očekávaný průběh trestného činu, jelikož zde opět hraje hlavní roli, již probírané, chování oběti při činu.

Pro ilustraci uvádím následující případ, který byl řešen Nejvyšším soudem České republiky, jako soudem dovolacím, dne 20. 7. 2016. Pachatel L. M. si dne 7. 7. 2014 vyhlédl na pobočce České pošty poškozeného Z. T., kterým byl důchodcem ve zjevně pokročilém věku (83 let) přebírající si svůj důchod. Následně pachatel poškozeného sledoval k jeho domovu s úmyslem zmocnit se dané finanční hotovosti, kde mu poté vytrhl z ruky tašku, ve které se důchod nacházel. K vytrhnutí použil sílu takové intenzity, že poškozeného strhl na zem, čímž mu způsobil vícečetná zranění. Jednalo se především o poranění hlavy (otřes mozku, vnitřní krvácení a tržná rána), různé zlomeniny a krevní výron, což ho upoutalo na nemocniční lůžko, kde u něj došlo k rozvoji oboustranného zápalu plic s následkem smrti.

---

¹³⁵ POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Vishing a spoofing*. Online. In: policie.cz. červen 2021. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vishing-a-spoofing.aspx> [citováno 2023-12-15].

¹³⁶ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 51.

¹³⁷ NAHODIL, Tomáš, roč. 2022, op. cit., s. 120. [citováno 2023-11-26].

¹³⁸ DOERNER, William G a Steven P. LAB. *Victimology*. Online. 9th ed. New York: Routledge, 2021. s. 6, Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9780367816582> [citováno 2023-11-26].

¹³⁹ NAHODIL, Tomáš, roč. 2022, op. cit., s. 120. [citováno 2023-11-26].

Pachatel uvedl, že si danou oběť vybral jednak z důvodu vidiny finančního zisku a také právě z důvodu určité míry bezbrannosti oběti, která byla způsobena jejím pokročilým věkem. Předpokládal tak hladký průběh útoku bez nutnosti použití nadměrné síly pro získání finančního obnosu. Znalci z oboru soudního lékařství však z pozice, ve které se tělo oběti nacházelo, dovodili, že muž tašku svíral pevně. Dále určili, že intenzita síly, kterou pachatel použil k vytrhnutí tašky, byla větší, čímž s ohledem na výběr oběti, soud dovodil zavinění k následku smrti. Soud judikoval, že pachateli muselo být zřejmé, že osobě v takto pokročilém věku může způsobit smrtelné zranění, pokud ji srazí na betonovou dlažbu. Výběr oběti zde hrál roli i v případě hmotněprávního posouzení. Tento případ tedy jasně ukazuje, že výběr zdánlivě fyzicky slabší oběti nezaručuje průběh útoku bez vyšší míry odporu ze strany oběti, jak bylo pachatelem při výběru oběti předpokládáno.¹⁴⁰

Viktimologická zkoumání přinesla řadu poznatků o chování oběti při útoku a o faktorech, které toto chování ovlivňují. Například v případě loupežného přepadení má na chování oběti vliv její vztah k věci, které se pachatel zamýšlí zmocnit. Je pravděpodobnější, že osoba, která k dané věci nemá vlastnické právo, vydá věc bez většího odporu (pracovník banky při loupežném přepadení). Oproti tomu u osoby, která je vlastníkem věci či má obecně k věci bližší vztah, můžeme očekávat paradoxní reakci (např. vyšší míra odporu).¹⁴¹ Ve výše uvedeném případě se jednalo o muže, kterému bylo útočeno na starobní důchod. Tento finanční obnos tedy pravděpodobně představoval velký podíl jeho příjmů.¹⁴² Silná obranná reakce tak dle mého názoru, s ohledem na viktimologická zkoumání, nebyla neočekávaná, jelikož fyzická zdatnost není jediným faktorem ovlivňujícím chování oběti.

Oběť pak není důležitá pouze tím, že značně ovlivňuje průběh útoku a tím i způsob jakým je trestný čin páchan. Svůj význam také přináší jako nositel stop, které jdou spatřit na těle oběti, ale i v její mysli, pokud útok přežila. Na vytváření daných stop se oběť sama podílí, čímž může usnadnit vyšetřování a v konečném důsledku přispět k odhalení pachatele.¹⁴³

---

¹⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 898/2016.

¹⁴¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2013, op. cit., s. 79.

¹⁴² DOERNER, William G a Steven P. LAB, 2021, op. cit., s. 247. [citováno 2024-01-13].

¹⁴³ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 77.

4.3 Vztah mezi pachatelem a předmětem útoku, místem činu

Vztah pachatele k dalším determinantům je faktorem, který stojí na rozhraní mezi objektivními a subjektivními determinanty. Nemusí se totiž jednat pouze o přirozeně vzniklý vztah (nezávisle na pachateli), ale také o vztah navozený, který vznikl například prostřednictvím předchozí obhlídky místa činu, či po účelném seznámení se s obětí před spácháním trestného činu, aby pachatel získal potřebné informace. Někteří autoři řadí vztah pachatele k předmětu útoku a místu činu mezi subjektivní determinanty. Musil však preferuje řazení k objektivním determinantům, což zdůvodňuje tím, že zpravidla převládá přítomnost objektivního prvku. Z tohoto důvodu také daný determinant řadím ke skupině objektivních determinantů, i přestože si uvědomuji přítomnost subjektivních prvků.¹⁴⁴

Největší výhodou pachatele, majícího vztah k předmětu útoku a místu činu, je jeho informovanost. Dobře informovaný pachatel zpravidla volí efektivnější způsob páchaní trestného činu než pachatel neinformovaný, a nezanechává tak velké množství stop. Existence vztahu však nepřináší pro pachatele pouze výhody, jelikož hrozí, že bude pachatel rozpoznán. Z tohoto důvodu je pachatel nucen se maskovat a dojde-li k vyrušení, tak případně odstranit svědka, který by ho mohl identifikovat. Existují zde však určitá specifika modu operandi podle toho, zda se jedná o vztah k předmětu útoku či k místu činu, proto je rozeberu jednotlivě blíže v následujících oddílech.¹⁴⁵

4.3.1 Vztah mezi pachatelem a předmětem útoku (věcí)

Jak jsem již zmiňovala v kapitole o předmětu útoku, tak pachatelův úspěch záleží především na míře zabezpečení předmětu útoku, respektive objektu, ve kterém se předmět nachází.¹⁴⁶ Avšak i větší míra zabezpečení u předmětu útoku může být překonána, pokud je pachatel dostatečně informován o formě zabezpečení.

Pro ilustraci uvádím, jak se informovanost pachatele projevuje u krádeže vloupáním. Prvním znakem pachatelovy informovanosti je to, že volí vhodnou přístupovou cestu (například zadní vchod, kde je větší šance na nepozorovaný vstup do budovy). Pachatel má dále přehled o tom, zda je objekt chráněn kamerovým systémem, podle čehož zvažuje nutnost maskování se. Případně je schopen zvolit takový přístup do objektu, který není kamerami snímán. Dalším projevem je vhodně zvolená doba útoku, kdy pachatel ví,

¹⁴⁴ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 124.

¹⁴⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 40.

¹⁴⁶ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 121–122.

že se v objektu nikdo nenachází a nehrozí vyrušení při činu. Informovaný pachatel má připraveny speciální nástroje na překonání překážek, aby se na místě činu nemusel dlouho zdržovat a byl schopen úspěšně překonat zabezpečení. Pachatel, který má k předmětu útoku vztah, jde většinou takzvaně „najisto“ a po vniknutí do objektu urychleně odcizí hodnotné věci, o jejichž umístění je informován. Nemusí tedy chaoticky prohledávat objekt, čímž nenechává mnoho stop.¹⁴⁷

Podle vztahu pachatele k objektu se krádeže dělí na – krádeže páchané vnitřním pachatelem, vnějším pachatelem nebo krádeže páchané ve spolupachatelství tzv. vnitřního a vnějšího pachatele. U prvního typu krádeže, kde pachatelem je vnitřní osoba, se pachatel typicky dopouští následného podvodu k utajení trestného činu krádeže. Například zaměstnanec odcizí materiál ze skladu a poté padělá skladové karty. U krádeže, kde pachatelem je vnější osoba, většinou k žádnému následnému utajování nedochází, jelikož pachatel spoléhá na to, že nebude odhalen. U třetího typu pak typicky dochází k předávání informací a usnadnění krádeže vnitřní osobou, kdy samotnou krádež již provede vnější osoba.¹⁴⁸

4.3.2 Vztah mezi pachatelem a obětí

Jak již bylo zmíněno v úvodu této podkapitoly, tak největší výhodou pachatele, který má k oběti vztah, je jeho informovanost. Pachatel zná denní aktivity oběti, a může proto zvolit vhodnou dobu spáchání a příhodné místo spáchání. Dále mu tento vztah usnadňuje získání důvěry (například pachatel zná zájmy dítěte, což mu pomůže navázat s dítětem vztah a poté ho snadněji naláká do svého auta). Ovšem i v této situaci hrozí, že bude pachatel rozpoznán.¹⁴⁹

Dochází také k dělení obětí z hlediska toho, zda proběhla interakce mezi pachatelem a obětí před útokem. Jedná se o:

- oběť bez jakéhokoliv vztahu k pachateli, kdy útoku nepředcházela žádná interakce,
- oběť, která pouze zanedbatelným způsobem ovlivnila motivaci pachatele, útoku předcházela jejich vzájemná interakce a

---

¹⁴⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 40

¹⁴⁸ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s. 168–169.

¹⁴⁹ MUSIL Jan et al, 1994., op. cit., s. 29.

- tzv. provokující oběť.¹⁵⁰

Právě poslední zmíněný typ tzv. provokující oběť má nejvyšší podíl na dynamice trestného činu. Pachatel zde jedná v afektu po podnětu ze strany oběti. Typickým příkladem jsou „hospodské“ vraždy, kdy často alkoholem posílený pachatel zavraždí oběť následně po jejich hádce.¹⁵¹ Zvláštním typem provokující oběti je osoba, která dlouhodobě týrala svého budoucího vraha. Například oběť domácího násilí se může v důsledku dlouhodobého traumatu a frustrace dopustit vraždy svého trýznitele.¹⁵² U těchto útoků, kdy pachatel reaguje na provokaci ze strany oběti, může být i způsob spáchání trestného činu agresivnější a brutálnější.

U případů trestného činu vraždy, kdy pachatel a oběť jsou blízké osoby, často pachatel po dokonání činu provede tzv. odčinění, kdy například oběť umyje od krve, převlékne do čistého oblečení či přikryje oběti obličej.¹⁵³

4.3.3 Vztah mezi pachatelem a místem činu

Vztah pachatele k místu činu významně ovlivňuje dobu, jakou na místě činu stráví. Pachatel obvykle na místě činu setrvává co nejméně času z obavy, že by mohl být přistižen. Existuje silná korelace mezi délkou pobytu na místě činu a vztahem pachatele k tomuto místu. Čím déle zůstane, tím pravděpodobněji má k místu určitý vztah a disponuje tak vnitřními informacemi o osobách, které se v daném prostoru běžně pohybují. Alternativně dlouhé setrvávání na místě činu může naznačovat, že pachatel má legitimní důvod se na daném místě nacházet (například tam pracuje či se jedná o jeho bydliště).¹⁵⁴

V roce 2008 byl proveden výzkum vlivu místa činu na modus operandi mladistvých pachatelů sexuálního násilí na dětech. Pohlavní zneužívání dětí adolescenty se nejčastěji odehrává buď u pachatele doma, u oběti doma nebo u příbuzných či známých. Tomu je pak také přizpůsoben modus operandi. Odehrává-li se útok u pachatele doma v moment,

¹⁵⁰ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 98.

¹⁵¹ HOŘÁK, Jaromír. *Agresivní a provokují oběť násilného trestného činu*. Online. *Kriminalistika*, 2010, roč. 44, č. 2. s. 4. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/agresivni-a-provokujici-obet-nasilneho-trestneho-cinu-316160.aspx> [citováno 2024-03-14].

¹⁵² BOUKALOVÁ, Hedvika a GILLERNOVÁ, Ilona. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. s. 144.

¹⁵³ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 162.

¹⁵⁴ MCCRARY, Gregg O. *"Criminal Investigative Analysis by Gregg O. McCrary"*. Online. *Criminal Profiling Reports*. 1. 12. 1999. s. 10. Dostupné z: https://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=sheppard_profiling [citováno 2024-01-24].

kdy v domě není přítomna jiná osoba než pachatel a oběť, nebojí se pachatel častěji rovnou uchýlit k sexuálním praktikám. V některých případech také užívá násilí, aby oběť k činu přinutil. Oproti tomu dochází-li k činu v domě oběti, volí pachatel častěji taktiku získání důvěry oběti, která nezahrnuje zprvu žádné sexuální praktiky. Pachatel běžně nezná časový rozvrh v místě bydliště oběti dostatečně, aby mohl vyloučit příchod jiné osoby, která by útok přerušila, proto postupuje opatrněji a pozvolněji.¹⁵⁵

4.4 Místo činu a podmínky na něm

Místo činu a podmínky na něm patří také k důležitým determinantům. V rámci tohoto determinantu působí na pachatele v první řadě **lokalizace místa**. V rámci té má největší vliv odlehlost místa činu, frekvence pohybu osob, ale také blízkost komunikace, případně dostupnost veřejné dopravy, dále pak hustota zástavby, na které závisí přehlednost místa a v neposlední řadě také fakt, zda je páčáno v interiéru či exteriéru. Dalším hlediskem jsou přímo **podmínky na místě**. Mezi ty řadíme osvětlení v nočních hodinách, viditelnost na místo činu, dále míru bezpečnostních prvků jako jsou kamery či přítomnost nějakého hlídače. V neposlední řadě jde také o **vztah pachatele k místu činu**.¹⁵⁶ Rozdílný způsob páčání, a především utajování, zvolí pachatel, který trestný čin spáchal ve svém domě, na svém pracovišti či ve svém automobilu, čemuž se také částečně věnuji v předchozím oddílu 4.3.3.

Musil ještě dodává, že častokrát má pachatel možnost si místo činu vybrat. V ten moment volba místa činu spadá pod komponenty trestného činu a zároveň mezi determinanty.¹⁵⁷ Pro výběr místa činu existuje hned několik teorií, které popisují rozhodující faktory, podle jakých pachatel volí vhodné místo pro páčání trestného činu. Teorie racionální volby je první z teorií, která vychází z toho, že pachatel při výběru místa zohledňuje očekávaný zisk, ale i risk a možné překážky. Druhá teorie vychází z toho, že pachatel místo činu přizpůsobuje oběti a její denní rutině, tak že k útoku volí ten čas a místo, kdy se oběť nachází sama. Oproti tomu další teorie staví do popředí pachatele a jeho rutinu. Místem činu se pak stává místo, které je pachateli známé, jelikož se tam pravidelně

---

¹⁵⁵ LECLERC, Benoit; BEAUREGARD, Eric a PROULX, Jean. *Modus Operandi and Situational Aspects in Adolescent Sexual Offenses Against Children: A Further Examination*. Online. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. 2008, roč. 52, č. 1, s. 56. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0306624X07300271>. [citováno 2024-01-27].

¹⁵⁶ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 49–50.

¹⁵⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 126.

pohybuje a má o místě potřebné informace. Často se jedná o místo v blízkosti jeho domova nebo, kde sice hrozí možnost identifikace ze strany svědků, avšak pro pachatele často převažují výhody a to, že místo v první řadě zná, a navíc nemusí se zabývat transportem na místo činu.¹⁵⁸

4.5 Čas spáchání činu

Čas spáchání trestného činu patří také k velice důležitým determinantům. Pro pachatele obecně platí, že si vybírá takovou dobu spáchání, kdy očekává, s ohledem na ostatní situační podmínky, nejvyšší šanci na úspěšné dokonání trestného činu.¹⁵⁹ Pokud si však pachatel dobu spáchání nemůže vybrat, tak se musí přizpůsobovat objektivním podmínkám (například viditelnost, frekvence pohybu osob a další).¹⁶⁰

Čas můžeme chápat různě, nejčastěji se v kriminalistice používá ve smyslu:

- denní doby
- dne v týdnu
- měsíce
- ročního období¹⁶¹
- časového intervalu, který má pachatel k dispozici.¹⁶²

Proběhlo hned několik výzkumů, které se zabývaly spojitostí mezi letními měsíci, respektive obecně vysokými teplotami ovzduší, a zvýšeným výskytem násilných trestných činů a agresivitu obecně, kdy byl jasně prokázán jejich zvýšený výskyt.¹⁶³ Na to navázal výzkumný tým v Chicagu, který se zaměřil na závislost mezi teplými dny a výskytem střelby na ulici. Zjistili, že se zvýšením teploty o 10 °C vzrostla střelba o 34 % v pracovních dnech a o víkendu dokonce o 42 %.¹⁶⁴ Jak můžeme tedy vidět, tak

---

¹⁵⁸ FRITH, Michael J. *Modelling taste heterogeneity regarding offence location choices*. Online. *Journal of choice modelling*. 2019, roč. 33. s. 6–8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jocm.2019.100187>. [citováno 2024-01-24].

¹⁵⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 50.

¹⁶⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 42.

¹⁶¹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 126.

¹⁶² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 42.

¹⁶³ ANDERSON, Craig A. *Temperature and Aggression: Effects on Quarterly, Yearly, and City Rates of Violent and Nonviolent Crime*. Online. *Journal of personality and social psychology*. 1987, roč. 52, č. 6, s. 1171. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.6.1161>. [citováno 2024-03-10].

¹⁶⁴ REEPING, Paul M. a HEMENWAY, David. *The association between weather and the number of daily shootings in Chicago (2012–2016)*. Online. *Injury epidemiology*. 2020, roč. 7, č. 1, s. 31. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/s40621-020-00260-3>. [citováno 2024-03-10].

determinant času úzce souvisí s meteorologickými podmínkami, kterým se blíže věnuji v podkapitole 4.8.

4.6 Dostupnost a povaha nástrojů, zbraní, dopravních prostředků a jiných pomůcek

Význam tohoto determinantu se liší v závislosti na druhu trestného činu. Některé činy se totiž úplně obejdou bez použití nástrojů. Jedná se například o kapesní krádeže, některá ublížení na zdraví nebo podvody, kdy úspěch jejich provedení závisí spíše na dovednosti a příležitosti pachatele. Oproti tomu u některých činů je použití nástrojů stěžejní. Například padělání dokladů, vloupání do bytu nebo krádež auta se bez nástrojů obejdou jen těžko.¹⁶⁵

Dostupnost a povaha nástrojů má obecně význam u překonávání překážek, jelikož vhodné nástroje usnadní pachateli vniknutí do objektu, překonání zámků, nebo trezorů. Zároveň dostupnost a povaha nástrojů ovlivňují pachatele při výběru předmětu útoku (například při krádeži volí automobil, který je schopen otevřít a nastartovat). Nástroje a zbraně navíc slouží jako pojistka pachatele proti útěku a obraně oběti.

Při výběru předmětu útoku je dále nutné brát v úvahu i dostupnost dopravního prostředku, aby pachatel mohl například věc či tělo oběti snáze přepravit. Dopravní prostředek dále umožňuje pachateli páchat trestné činy ve větší vzdálenosti od jeho domova a v neposlední řadě má nepopiratelný význam u úniku z místa činu.¹⁶⁶

4.7 Existence spolupachatelů

Spolupachatelství, ale i jiné formy trestné součinnosti, jako je návod, organizátorství, pomoc, mají velký vliv na způsob spáchání trestného činu. Páchání činů ve více osobách poskytuje pachatelům hned několik výhod. Spolupachatelé mají často rozdělené úkoly při páchání, což zefektivňuje jejich činnost a také zkracuje dobu strávenou na místě činu. Větším množstvím osob se také násobí fyzická síla, což umožňuje pachatelům odcizit více předmětů, případně zaútočit na více obětí.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 129.

¹⁶⁶ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 50.

¹⁶⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 42.

Páchání ve spolupachatelství či obecně ve více osobách však má i negativní stránku pro pachatele. S větším počtem osob, účastnících se na trestném činu, se i zvyšuje pravděpodobnost vzniku stop, které mohou přispět k identifikaci pachatelů. Největší riziko však pro spolupachatele představuje zvýšená šance, že některý z pachatelů „promluví“ a bude ochoten svědčit proti zbytku.¹⁶⁸

V roce 2021 byla provedena rozsáhlá studie, kde se zkoumal vliv spolupachatelství na způsob páchání. Bylo zjištěno, že spolupachatelství poskytuje určitou míru anonymity jednotlivým účastníkům, a navíc ve skupině funguje efekt davu. S tím koreluje to, že ve skupině jsou pachatelé schopni se uchýlit k závažnějšímu násilí, než když páchají osamoceně. Také zjistili, že čím větší skupina, tím silnější ten pocit je, což vede ke stupňování násilí. Avšak zdůrazňují, že v rámci skupiny záleží i na vztahu pachatelů k oběti, je-li to někdo známý, tak naopak dochází k útlumu násilí. Výzkum tedy ukazuje, že pachatelova domnělá anonymita a pocit osobní neodpovědnosti je klíčový u páchání ve spolupachatelství.¹⁶⁹

4.8 Meteorologické podmínky

Vlivu meteorologických podmínek na páchání trestných činů není v domácí literatuře věnována přílišná pozornost, bývají označovány spolu s dalšími determinanty rozebíranými v podkapitolách 4.9 – 4.11 jako tzv. jiné determinující faktory. Tento determinant zohledňuje pouze Musil ve svých publikacích z roku 1982¹⁷⁰ a 1994¹⁷¹, dále pak Straus, Němec a kolektiv v publikaci z roku 2009.¹⁷² Oproti tomu polská monografie se zaměřením na modus operandi při vraždách od autorky Całkiewicz věnuje vlivu meteorologických podmínek poměrně značný prostor.

Nepřízeň meteorologických podmínek se projevuje především u činů, které jsou páchány v exteriéru. Jedním z důsledků, které může nepřízeň počasí vyvolat, je pachatelovo momentální upuštění od spáchání trestného činu. Například u plánovaného trestného činu teroristického útoku, kde místem činu má být veřejné prostranství s velkou koncentrací osob, může být útok překažen právě nepřízní počasí, která zapříčiní minimální

---

¹⁶⁸ Tamtéž. s 42.

¹⁶⁹ LANTZ, Brendan. *The Consequences of Crime in Company: Co-Offending, Victim–Offender Relationship, and Quality of Violence*. Online. *Journal of interpersonal violence*. 2021, roč. 36, č. 7-8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0886260518786497>. [citováno 2024-03-14].

¹⁷⁰ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 131.

¹⁷¹ MUSIL Jan et al, 1994, et. al., s. 25.

¹⁷² STRAUS, Jiří, NĚMEC, Miroslav et al, 2009, op. cit., s. 71.

pohyb osob venku. Dalším důsledkem může být změna plánovaného útoku. Ve výše nastíněné situaci by tak pravděpodobně mohlo dojít ke změně místa činu z venkovních prostor na prostory vnitřní, kde výskyt osob není ovlivněn počasím (např. stanice metra). U trestného činu vraždy, kdy pachatel plánoval užití střelné zbraně z větší vzdálenosti od oběti, mohou být nepříznivé povětrnostní podmínky a snížená viditelnost příčinou pachatelova přiblížení se k oběti.¹⁷³ Musil také uvádí dopad meteorologických podmínek na délku trvání útoku, kdy pachatel svůj pobyt na místě činu zkrátí z důvodu chladu či deště.¹⁷⁴ Meteorologické podmínky mají také zásadní vliv na utajování trestných činů především u vražd, kdy je pachatel například nucen zakrývat své stopy či stopy oběti ve sněhu, aby nedošlo k nalezení těla. Pachatel dále musí s počasím kalkulovat při ukrývání těla, kdy led může znemožnit ukrytí mrtvolky pod vodní plochu, případně pak může být ztíženo kopání do zmrzlé půdy běžnými nástroji.

Oproti tomu v některých případech může pachatel nepříznivé počasí využít ve svůj prospěch. V první řadě nepřízeň počasí (např. mlha, hustý déšť) může zachovat vyšší míru pachatelovy anonymity. Pachatel tak nemusí vynaložit tolik úsilí na případné maskování, jelikož smysly u oběti budou díky počasí oslabené. Druhým aspektem je pak ztížené zachování stop, což ztěžuje vyšetřovatelům možné odhalení pachatelovy totožnosti. Výskyt svědků na místě činu je také méně pravděpodobný v případě deštivého počasí.¹⁷⁵

Tohoto využíval například polský sériový vrah Paweł Tuchlin přezdíváný jako „Škorpion“, který byl aktivní ve své kriminální činnosti především v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století. V období osmi let zavraždil devět žen a dalších jedenáct se zavraždit pokusil. Jeho vražedné útoky probíhaly zásadně v brzkých ranních hodinách nebo naopak již za soumraku, kdy se často vyskytovala mlha, která umožňovala nepozorovaný útok a odchod z místa činu. Pro vyšetřovatele tak bylo velice složité odhalit jeho totožnost, k čemuž přispíval i nedostatečný výskyt stop na místě činu, které byly často zničeny větrem, sněhem nebo deštěm.¹⁷⁶

---

¹⁷³ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 53–54.

¹⁷⁴ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 131.

¹⁷⁵ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 54, 55.

¹⁷⁶ GŁOGOWSKA Karolina. *Polował z młotkiem. "Gdyby się nie ruszały, nie musiałbym zabijać"* Online. In: magazyn.wp.pl. 7. 4. 2017 Dostupné z: <https://magazyn.wp.pl/informacje/artukul/polowal-z-mlotkiem-gdyby-sie-nie-ruszały-nie-musiałbym-zabijac>. [citováno 2024-02-21].

4.9 Vyrušení pachatele při činu

Mezi další determinanty, spadající do tzv. jiných determinujících faktorů, řadíme i vyrušení pachatele při činu. Tomuto determinantu není v domácí literatuře věnován výrazný prostor, nicméně dle mého názoru je nutné tento determinant zohledňovat při vyšetřování trestných činů, a to především těch, které vykazují znaky sériovosti.

Jedním z nejtypičtějšých dopadů vyrušení pachatele při činu je přirozeně ukončení páchaní činu a jeho následný útěk z místa činu. V důsledku tohoto vyrušení může dojít k nerealizaci nebo nedokončení činu způsobem, který je pro pachatele charakteristický. Jedná-li se například o sériového nekrofilního vraha, který byl při jednom z útoků vyrušen těsně po spáchání vraždy, aniž by stihl na mrtvole vykonat soulož, může být daný útok vyšetřovatelem považován za samostatný případ nesouvisející s dalšími útoky páchanými stejným pachatelem v rámci série.

Mezi další pachatelovy reakce na vyrušení mimo útěk z místa činu patří použití zbraně či jiného násilí na svědka, případně se pachatel uchyluje ke lžím a jiným výmluvám, aby ve svědkovi nevzbudil podezření, že je páchán trestný čin. V některých případech také pachatel zůstane pasivní a v rámci momentu překvapení se nevzmůže na žádnou reakci. Musil provedl šetření na skupině 605 skutků krádeže vloupáním, v nichž došlo v 55 případech k vyrušení. Z tohoto počtu vyrušení pachatel většinou reagoval útekem z místa činu (65,5 %), ve čtvrtině případů pachatel zůstal pasivní (25,5 %), dále použil lži a výmluvy (12,7 %) nebo se schoval (9,1 %), k násilí se uchýlil pouze v jednom případě a zbraň nepoužil.¹⁷⁷ Jedná se o poměrně malý vzorek případů, zaměřených na jeden trestný čin, avšak stále může posloužit jako určitý ukazatel toho, že útěk z místa činu je převažující reakcí.

Turvey řadí tento determinant do skupiny okolností, které jsou pro pachatele neočekávané, čímž nechávají pachateli pouze minimální možnost se na ně připravit a nutí ho improvizovat.¹⁷⁸ Oproti tomu Musil upozorňuje i na případy, kdy se pachatel snaží na možné vyrušení připravit – opatřuje si zbraň k zastrašení či odstranění svědka, maskuje se, aby nebyl rozpoznán, připravuje si dopravní prostředek, který mu umožní rychlý útěk z místa činu, případně si sjednává spolupachatele, který slouží jako tzv. „hlídač“, jenž

---

¹⁷⁷ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 131.

¹⁷⁸ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, 2023, op. cit., s. 627. [citováno 2024-02-26].

hlídá okolí a varuje pachatele v případě výskytu neočekávané osoby.¹⁷⁹ Dle mého názoru se pachatel nikdy nemůže plně připravit na vyrušení, jelikož vždy hraje roli svědkova povaha a chování v moment vyrušení, což nutí pachatele alespoň do jisté míry improvizovat. Bezpochyby se však v pachatelovu chování projeví, zda alespoň přemýšlel o postupu pro případ vyrušení a to tak, že nezanechává tolik stop a jeho chování nevykazuje znaky zkratovitého jednání, které často ani není adekvátní pro danou situaci.

Całkiewicz uvádí, že v případě vyrušení příliš nezáleží na osobě „narušitele“. Pachatelovo chování při vyrušení náhodným kolemjdoucím považuje za stejné jako v situaci, kdy je vyrušen někým pro něj známým (např. rodinným příslušníkem či sousedem) nebo policií, jelikož je poháněn jednotnou motivací, a to zůstat v utajení.¹⁸⁰ Tato problematika mi však přijde složitější a se závěrem dovozeným autorkou souhlasím pouze částečně. Jako shodné shledávám, že u pachatelů v drtivé většině převažuje motivace vymezená autorkou, avšak dle mého názoru k jejímu úspěšnému dosažení musí pachatel přizpůsobit reakci v závislosti na vztahu k osobě svědka. Například bude-li nemaskovaný pachatel vyrušen svým sousedem při krádeži v jeho bytě, kdy je vysoká pravděpodobnost, že dojde k rozpoznání ze strany oběti. Potom reakce na vyrušení útekem z místa činu téměř jistě povede k jeho dopadení, jelikož pro oběť nebude problematické pachatele identifikovat. Oproti tomu vztah pachatele ke svědkovi mu může pomoci při vymýšlení lži a výmluv, které mají zakrývat pravou povahu jeho jednání, jelikož je schopen posoudit míru důvěřivosti svědka.

4.10 Možnost odbytu odcizených předmětů

Možnost odbytu odcizených předmětů je determinant, který působí pouze na pachatele páchající majetkovou trestnou činností, a to až ve stádiu po dokonání trestného činu. Z tohoto důvodu považuji daný determinant za méně důležitý a souhlasím s jeho zařazením do tzv. jiných determinujících faktorů. Případně bych ho podřadila pod determinant rozebíraný v oddílu 4.2.1 - **věc jako předmět útoku**, se kterým úzce souvisí. Pachatel totiž často již při přípravě musí zvažovat budoucí odbyt odcizené věci a tomuto také přizpůsobit výběr vhodného předmětu útoku. Volí předměty, po kterých je poptávka a zároveň existují možnosti k jejich prodeji. Nemožnost prodeje pak nutí pachatele k užívání

---

¹⁷⁹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 131–132.

¹⁸⁰ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 52.

či ukrývání odcizených předmětů nebo k darování jiným osobám.¹⁸¹ Dalším pachatelovým postupem je pozměňování odcizených věcí takovým způsobem, aby nebyla možná jejich identifikace. Typickým příkladem při krádeži auta je změna jeho identifikačních znaků jako je státní poznávací značka a barva, kdy následně na základě padělaných dokladů dochází k legalizaci odcizeného vozidla zápisem do registru vozidel. Avšak ještě častějším způsobem odbytu je v tomto konkrétním případě demontáž auta na součástky a prodej jednotlivých komponent (v roce 2016 se jednalo o minimálně 60–70 % všech případů krádeží aut). U luxusnějších aut pak běžně dochází k jejich vývozu do zahraničí, kde jsou posléze prodány.¹⁸²

4.11 Dostupnost úkrytu

Posledním z tzv. jiných determinujících faktorů je dostupnost úkrytu, čímž se rozumí jak úkryt pro samotného pachatele, tak pro odcizené věci, nástroje a případně tělo oběti, což ovlivňuje pachatelovo chování ve stádiu po dokonání trestného činu. Úkryt těla oběti významně souvisí s místem činu, je-li například vražda spáchána ve městě, kde je složité mrtvolu ukryt, uchyluje se pachatel častěji k transportu těla či k rozčleňování pro snadnější přepravu a ztíženou identifikaci.¹⁸³

---

¹⁸¹ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 132.

¹⁸² POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Rady, informace – autokriminalita*. Online. In: policie.cz. 2017. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/rady-informace-autokriminalita-2017-pdf.aspx>. [citováno 2024-02-24].

¹⁸³ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 132.

5 Subjektivní determinanty

Subjektivní determinanty jsou faktory, které se vztahují přímo k osobě pachatele, a vyznačují se větší stabilitou než determinanty objektivní.¹⁸⁴ I u této skupiny determinantů je celkový výčet všech subjektivních determinantů pravděpodobně nemožný. Do své práce jsem se rozhodla zahrnout pouze tyto subjektivní faktory:

- somatické vlastnosti
- psychické vlastnosti
- motiv a cíl
- věk pachatele
- pohlaví pachatele
- předchozí kriminální zkušenost
- stupeň pachatelova dosaženého vzdělání a pracovní kvalifikace.

Musil dále z výše vyjmenovaných subjektivních determinantů vyčleňuje zvláštní skupinu, kam řadí výskyt duševních poruch, věk pachatele, pohlaví pachatele, předchozí kriminální zkušenost, stupeň pachatelova dosaženého vzdělání a pracovní kvalifikaci. Tyto faktory pro něj totiž představují pouze „*relativně fixní stav somatických a psychických vlastností pachatele*“.¹⁸⁵ Kromě předchozí kriminální zkušenosti, což je determinant, který se může měnit poměrně často a nedá se tak, podle mě, označit jako relativně fixní stav, s vyčleněním výše uvedených determinantů souhlasím. Pro účely mé práce však dané dělení nepovažuji za stěžejní a faktory rozeberu jednotlivě.

5.1 Somatické vlastnosti

Somatickými vlastnostmi se rozumí především celková tělesná konstituce, kosterní a svalová stavba těla, kdy dohromady tyto vlastnosti tvoří tělesný typ člověka. Některé vlastnosti můžeme vyjádřit i kvantitativně – váha, výška, procentuální podíl svalů v těle a další. Obecně však somatické vlastnosti slouží jako určité limity při páchání trestných činů.¹⁸⁶ Za největší limity se považuje výkonnost a síla pachatele, avšak i váha může pachatele omezit, pokud není schopen se například protáhnout určitým otvorem.¹⁸⁷

---

¹⁸⁴ ŠIMOVČEK, Ivan et al, 2011, op. cit., s. 24.

¹⁸⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 133.

¹⁸⁶ Tamtéž. s. 133–134.

¹⁸⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 43.

Całkiewicz jako příklad uvádí, že fyzicky slabší osoba pravděpodobně pro spáchání vraždy nezvolí škrcení či umlácení oběti, ale upřednostní použití nože, jedu či střelné zbraně.¹⁸⁸

5.2 Psychické vlastnosti

Psychických vlastností je nepřehledné množství, avšak pro utváření způsobu spáchání trestného činu jsou nejvýznamnější tyto vlastnosti – psychomotorické schopnosti, intelektové schopnosti, charakterové vlastnosti, temperament, zájmy a psychické poruchy.

V rámci své práce jsem se však rozhodla daný determinant rozebrat pouze velice okrajově, jelikož jsem k danému tématu nenašla mnoho nových poznatků a jednotlivé výše uvedené psychické vlastnosti již byly opakovaně a velice obsáhle analyzovány v přechozích pracích na shodné téma. U každé vlastnosti tedy zdůrazním pouze ty nejdůležitější poznatky bez bližšího rozboru.

5.2.1 Psychomotorické schopnosti

Psychomotorické schopnosti se uplatňují především při různých manuálních činnostech (např. rozlomení zámku) a v lokomoci pachatele (např. schopnost šplhat do výšky a rychle běžet). Uvedené schopnosti se u různých osob poměrně liší, proto z nich lze poměrně dobře usoudit některé pachatelovy vlastnosti (stupeň obratnosti, zručnosti, koordinace pohybů).

5.2.2 Intelektové (rozumové) schopnosti

Z intelektových schopností má největší význam inteligence, která ovlivňuje ty činy, u kterých je vyžadován nějaký intelekt. Tak je tomu například u trestné činnosti „bílých límečků“, tedy hospodářské činnosti, případně i u kyberkriminality. Zjednodušeně řečeno vyšší inteligence dovoluje pachateli páchat kvalifikovanější trestné činy.¹⁸⁹

5.2.3 Charakterové vlastnosti

Charakterové vlastnosti jako je např. krutost, chamtivost či sobectví také ovlivňují způsob spáchání trestného činu, a to například odcizením i málo hodnotných věcí.

---

¹⁸⁸ CAŁKIEWICZ, Monika, 2010, op. cit., s. 52.

¹⁸⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 43.

5.2.4 Temperament

Temperament se projevuje v dějových komponentech modu operandi a jedná se například o vznětlivost, vytrvalost či ráznost.

5.2.5 Zájmy

Pachatelovy zájmy se projevují především při výběr předmětu útoku u majetkových a sexuálních trestných činů, ale také u doprovodných jednání.

5.2.6 Psychické poruchy

Přítomnost psychických poruch u pachatele se ve způsobu páchaní projevuje zvláštními a nelogickými způsoby chování. Z psychických poruch způsob spáchání trestného činu ovlivňují nejvíce paranoidní, ale také méně známá katatonní schizofrenie, kdy pachatel jedná s přehnanou brutalitou.¹⁹⁰

5.3 Motiv a cíl

Motiv a cíle pachatele představují dva blízké pojmy, které i přestože bývají někdy zaměňovány, nejsou totožné.

Motivem se v kriminalistice rozumí „*pohnutka či podnět vedoucí k rozhodnutí pachatele spáchat trestný čin.*“¹⁹¹ Mezi hlavní motivy v kriminalistice patří motiv zistný, motiv finanční, motiv sexuální a motiv emoční (v rámci kterého je nejdůležitější motiv žárlivosti). Pachatel však nemusí mít pouze jeden motiv. U některých trestných činů motiv jako determinant prakticky nehraje roli, jelikož je stále stejný (například u krádeží motiv zistný). Oproti tomu u vraždy může být motiv variabilní (například zistný, sexuální, ale i emoční a finanční) a právě pro tyto činy je motiv jako determinant důležitý.¹⁹²

Cíl potom představuje to, co chce pachatel svým činem vyvolat, tedy nějaký účel. Cíl představuje významnější determinant, jelikož si ho pachatel uvědomuje a přizpůsobuje mu své jednání, oproti tomu motivy si uvědomovat nemusí.¹⁹³ Jako příklad bych uvedla útok, který spáchal bývalý partner oběti, kdy jeho cílem bylo, aby oběť trpěla a zároveň, aby již nebyla atraktivní pro jiné muže, proto použil při útoku kyselinu.

---

¹⁹⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 43.

¹⁹¹ POLIŠENSKÁ, Veronika A. a STRAUS, Jiří. *Kriminalistická psychologie pro pracovníky policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. s. 127.

¹⁹² Tamtéž. 127–128.

¹⁹³ ŠIMOVČEK, Ivan et al, 2011, op. cit., s. 25.

5.4 Věk pachatele

Věk pachatele se do způsobu spáchání trestného činu významně promítá, a to z důvodu jeho vlivu na vyspělost pachatele jak fyzickou, tak psychickou. U mladého pachatele v produktivním věku se očekává větší fyzická zdatnost než u osob v pokročilém věku. Oproti tomu starší pachatelé mohou využít svých zkušeností, které získali během života. Obecně lze však ze způsobu spáchání trestného činu obtížně usuzovat přesný věk pachatele. Výjimku ale představují mladiství pachatelé, jejichž způsob páchaní nese specifické znaky chování, které blíže rozeberu v následujícím oddílu.

5.4.1 Mladiství pachatelé

Podle Musila má pro kriminalistické zkoumání největší smysl vyčlenění skupiny mladistvých pachatelů až do věku 20 let. Mezi touto skupinou pachatelů je totiž možné vysledovat shodné a specifické znaky.¹⁹⁴ Na těchto znacích panuje shoda mezi vědeckou obcí, proto je v bodech vyjmenuji. Jedná se o:

- specifický výběr předmětu útoku, kdy preference staví na jiném hodnotovém systému než dospělí pachatelé, odcizují předměty, které se jim líbí nebo je momentálně potřebují (typicky se jedná o alkohol, cigarety, auta, oblečení a jiné)
- páchaní činů bez přípravy, čemuž odpovídá i jednoduché provedení
- o páchaní činů v blízkosti bydliště
- páchaní ve spolupachatelství, typicky v partě přátel
- o používání neúměrného násilí, které se projevuje brutalitou činů¹⁹⁵
- o páchaní trestných činů pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek
- používání stejného modu operandí při opakování trestné činnosti
- získávání alibi od osob, které patří do stejné skupiny osob jako pachatel
- o spáchaném trestném činu se svěřují členům své skupiny
- specifický systém rozdělování získaných věcí, kdy dochází k dělení podle hierarchie¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 143–145.

¹⁹⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 44.

¹⁹⁶ MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie a sociální deviace*. Online. *Distanční studijní text*. Opava: Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě. 2019. s. 135–136. Dostupné z: https://is.slu.cz/publication/36884/Socialni_patologie_a_socialni_deviace.pdf [citováno 2024-01-15].

Pro demonstraci výše zmíněných specifik modu operandi mladistvých uvádím případ z roku 1993, kdy byly v Houstonu v Texasu zavražděny dvě teenagerky, Jennifer Ertman a Elizabeth Peña. Obě dívky byly opakovaně znásilněny, brutálně zmláceny, a nakonec i uškrceny skupinou mladistvých (14 až 17 let), kteří se označovali za "Black and White Gang". Vražda Jennifer a Elizabeth pro ně byla jakýmsi iniciačním rituálem, kterým chtěli dokázat svou sílu. K osudovému setkání došlo v parku, kde skupina popíjela alkohol. Po dokončení činu dívkám sebrali cennosti, které si rozebrali pachatelé, kteří v hierarchii skupiny stáli nejvýše.¹⁹⁷

5.5 Pohlaví pachatele

Z kriminologického zkoumání jasně vyplývá, že páchaní trestných činů převažuje u mužů. Zastoupení ženských pachatelek se pohybuje okolo 15–17 %, ¹⁹⁸ kdy však v rámci průzkumu byla zjištěna mírně rostoucí tendence – mezi lety 2015–2018 byl zaznamenán nárůst o 0,3 %.¹⁹⁹ Ve skladbě druhů trestných činů, které páchají, se muži a ženy neliší, jelikož u obou pohlaví převažuje majetková trestná činnost, poté hospodářská a následně násilná. Jelikož pachatelé mužského pohlaví drtivě převažují, zaměřím se na specifika modu operandi u žen.

Rozdíly ve způsobu páchaní trestných činů ženami vycházejí z především z odlišných psychických a somatických vlastností. Ženy jsou obecně považované za méně agresivní jedince, kdy jejich způsob spáchání trestného činu nese spíše znaky jednoduchosti. Často jednájí na základě nějakého emocionálního podnětu, což se projevuje ve sporadickém výskytu přípravy před provedením trestného činu. Musil, Konrád a Suchánek jako další znak uvádějí řídký výskyt spolupachatelství²⁰⁰, což částečně rozporuje Jelínek, který uvádí, že v případě trestného činu loupeže je výskyt spolupachatelství s mužem velice častý.²⁰¹ Konrád, Porada, Straus a Suchánek uvádějí, že pohlaví pachatele se projevuje, avšak mnohdy nevýrazně. Toto tvrzení, dle mého názoru, částečně vyvracejí

---

¹⁹⁷ Pure Evil: The Ertman-Peña Murders. Online. In: abc13.com. 21. 7. 2023. Dostupné z: <https://abc13.com/jennifer-ertman-elizabeth-pena-ertman-pena-murders-texas-true-crime/13419380/> [citováno 2024-01-15].

¹⁹⁸ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ et al, 2019, op. cit., s. 106.

¹⁹⁹ JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie*. Teoretik. Praha: Leges, 2021. s. 162.

²⁰⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK, 2004, op. cit., s. 44.

²⁰¹ JELÍNEK, Jiří et al, 2021, op. cit., s. 163.

některé studie, které se modem operandi u žen, páchajících násilnou trestnou činností, zabývaly.²⁰²

Určitá specifika u modu operandi žen byla zjištěna v rámci rozsáhlého výzkumu z roku 2017 se zaměřením na sériové vrahy, kdy bylo zkoumáno 508 případů sériových vražd, které byly spáchány mezi lety 1900 – 2013. Z celkového počtu případů bylo 340 spácháno jedním mužem, 71 případů jednou ženou a v 97 případech šlo o spolupachatelství. Nejpodstatnější rozdíl se projevil u výběru obětí, kdy muži v 76 % volili neznámou oběť, zatímco ženy v 96 % případů zavraždily někoho jim známého (např. rodinného příslušníka). Dále bylo vysledováno, že ženy sériovou trestnou činností páchaly v delším časovém úseku než muži, u kterých převažovala doba trvání této vražedné série dva roky a méně. Odlišnosti se projeví také u způsobu usmrcení, kdy téměř 60 % mužů použilo kombinované usmrcení (nejčastěji škrcení, ubodání nožem, zastřelení zbraní či ubití oběti). U žen výrazně převažoval jeden způsob usmrcení, a to podání jedu (téměř 82 % případů).²⁰³

Další výzkum byl proveden v Itálii v roce 2017, kde byl zkoumán modus operandi u 30 vražedkyň. Zajímavé zjištění se ukázalo v případě výběru oběti, kdy ve 28 případech byl obětí jejich intimní partner, čemuž odpovídá i místo činu, kdy převažoval společný domov pachatelky a oběti ve 26 případech. Jedná se však o poměrně malý vzorek.²⁰⁴

5.6 Předchozí kriminální zkušenost

Jak jsem již zmiňovala v první kapitole, modus operandi je v zahraniční literatuře pojímán jako naučené chování, které se může měnit. Jedním z faktorů, které ovlivňují změnu způsobu páchaní, je právě předchozí kriminální zkušenost. Pachatel, stejně jako každý člověk, se stále učí. Jedním z nejúčinnějších způsobů učení je učení se z předchozích zkušeností, a především z chyb.²⁰⁵ Pro pachatele je tedy důležité, zda se předchozí způsob spáchání osvědčil. V případě, že se neosvědčil, tak pachatel mění způsob

---

²⁰² KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav, *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2021, op. cit., s. 50.

²⁰³ GURIAN, Elizabeth A. *Reframing Serial Murder Within Empirical Research: Offending and Adjudication Patterns of Male, Female, and Partnered Serial Killers*. Online. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. 2017, roč. 61, č. 5, s. 546, 550–552. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0306624X15598572>. [citováno 2024-01-15].

²⁰⁴ GIANNETAKIS Paola. *Homicidal Women, Personality, Crime Dynamics and Modus Operandi*. Online. *Journal of forensics research*. 2017. s. 4–5. Dostupné z: <https://doi.org/10.4172/2157-7145.1000399>. [citováno 2024-01-24].

²⁰⁵ MUSIL, Jan, 1982, op. cit., s. 151–152.

páchání tak, aby bylo adekvátnější k zamýšlenému cíli.²⁰⁶ Turvey také však upozorňuje na případ, kdy pachatel s přibývajícím zkušenostmi ztrácí ostražitost, což vede k zhoršení jeho modu operandi.²⁰⁷

5.7 Stupeň pachatelova dosaženého vzdělání a pracovní kvalifikace

Poslední subjektivní determinant, který bude rozebrán, představuje pachatelovo vzdělání a pracovní kvalifikaci. U tohoto determinantu shledávám velice znatelnou proměnu míry jeho vlivu díky stále snadnějšímu přístupu k informacím, které byly dříve dostupné pouze profesionálům daných oborů. Samotné vzdělání jako determinant bylo stěžejní zejména v dobách, kdy nebyl využíván internet a pachatel tak musel vycházet pouze z akademických znalostí či z publikací. Tento determinant je tak přirozeně úzce spjat s inteligencí pachatele, která ovlivňuje i jeho možnost vyhledávat a zpracovávat informace.

Pro ilustraci uvádím případ, kdy vysoce inteligentní muž zavraždil svoji ženu postupným stlačováním krční tepny na krátkou dobu a následným topením, což nezanechalo stopy na těle. Tento způsob provedení byl tak při ohledání těla pro soudní lékaře zavádějící, neboť se čin jevil při prvotním zkoumání jako sebevražda či nešťastná náhoda. Po důkladnějším ohledání těla a bližším zjištění poměrů mezi manželi byl čin překvalifikován na vraždu, za kterou byl později odsouzen manžel zavražděné. Pokud by však byl do úvahy brán pouze způsob provedení, mohli by kriminalisté možného pachatele vyprofilovat jako osobu s lékařským vzděláním s ohledem na odborné znalosti využité při páchání. V tomto případě byl však pachatel schopen s ohledem na svoji vysokou inteligenci získat odborné znalosti pouze z dostupné literatury.²⁰⁸

Vlivu dosaženého vzdělání bych tedy zásadní váhu nepřikládala. Výjimku však tvoří profese, k jejichž vykonávání je dosažené vzdělání nezbytné. Typicky se jedná o úzce specializované obory, které jsou pro společnost nepostradatelné (lékaři, soudci aj.). Ti pak stojí v nadřazené pozici z důvodu své profese, jak ze systémového hlediska (soudce), tak z důvodu vyšší míry bezbrannosti oběti (lékař). Dopady rozhodnutí a činů osob

---

²⁰⁶ HOFMANOVÁ, Jiřina, 2010, op. cit., s. 185.

²⁰⁷ TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al, op. cit., s. 626. [citováno 2024-01-24].

²⁰⁸ HÁJEK, Stanislav a Michal VANĚČEK. *Není vrah jako vrah*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2021. s. 27-28, 34.

vykonávajících tyto profese mohou mít značné až fatální důsledky pro osoby, o jejichž právech je rozhodováno či pro osoby, o jejichž zdraví je pečováno. V tomto případě tedy nejde toliko o znalosti získané prostřednictvím daného povolání, ale primárně o příležitosti ke zvláštním způsobům páčání trestných činů, které osoby v tomto postavení mají. Znamé jsou případy sériových vražd, kdy pachatel – zdravotnický pracovník vystupuje jako tzv. anděl smrti. Pachatel zdravotní stav své potenciální oběti často neodborně vyhodnotí jako beznadějný, případně ho záměrně zhoršuje. Na základě tohoto úsudku dojde k usmrcení oběti bez jakékoliv lítosti, jelikož ve své představě tím oběti pomáhá. Dalším typem pachatele z nemocničního prostředí je tzv. vrah z milosrdenství. Ten svou oběť dovede až na pokraj smrti, aby ji mohl následně „znovuoživit“, což mu dává pocit, že je nadčlověkem. Tento typ vražd je páčán nejčastěji podáním nevhodných léků nebo jedu, případně zardoušením, tedy způsoby, po nichž oběť vypadá jako by zemřela přirozenou smrtí.²⁰⁹ Často volí pracoviště, kde se nacházejí závažně nemocné osoby nebo osoby v pokročilém věku, u kterých nebude podezřelé náhlé úmrtí. Běžná u tohoto pachatele také je pravidelná změna místa svého působení, aby k němu častá úmrtí nepřitahovala nechtěnou pozornost. Z výše uvedených důvodů je tento typ pachatelů velice těžké odhalit a počty obětí, tak mohou dosahovat vysokých hodnot.²¹⁰

Obdobně tomu bylo v případě, který se odehrál v osmdesátých letech dvacátého století v Německu, kde se čtveřice zdravotních sester v čele s Waltraud Wagnerovou postavila do role tzv. andělů smrti. Pacienty, o kterých usoudily, že jsou již v závěrečném stádiu života, usmrcovaly zvláštním a těžko odhalitelným způsobem. Jedna vždy držela nos a vytáhnutý jazyk oběti, druhé dvě bránily oběti v pohybu a třetí lila do úst vodu, čímž došlo v podstatě k „utonutí oběti“, což bylo při pitvě těžko odhalitelné, jelikož byl tento způsob smrti neočekávaný. Bylo jim prokázáno 42 vražd, ale konečná čísla se odhadují až na 300 obětí.²¹¹

Obecně lze říci, že tento determinant má obvykle význam u trestných činů, při jejichž páčání je vyžadována určitá speciální schopnost či zručnost anebo znalost. Většina monografií jako příklad uvádí snadnější překonávání zabezpečovacích prvků automobilu pro osobu pracující jako automechanik, jelikož má dostatečné technické znalosti o autech.

---

²⁰⁹ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vražd: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vražd současnosti*. 1. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2013. s. 36.

²¹⁰ Tamtéž. s. 25.

²¹¹ DRBOHLAV, Andrej, 2013, op. cit., s. 428–429.

Dále pak nespornou výhodou má dělník, pracující v továrně na výrobu zámkových mechanismů, při páchaní krádeží vloupáním, jelikož pro něj bude snadné zámek překonat.²¹² Své znalosti může také využít chemik při výrobě drog nebo jedů.²¹³

Závěrem bych ještě poukázala na to, že některé způsoby spáchání trestného činu mohou být provedeny pouze osobami s určitou pracovní kvalifikací. Jedná se například o situaci, kdy pojistný podvod spáchá autodopravce. Zde uvádím několik typických způsobů podvodného jednání páchaného autodopravcem – záměrné rozšiřování uplatňovaného nároku směrem k pojišťovně, jež spočívá v předkládání faktur za měněné autodily, které však nebyly poškozeny v souvislosti se škodní událostí. Dále se typicky jedná o předkládání faktur za pronájem náhradního vozidla, které však neodpovídají realitě, jelikož auto buď vůbec vypůjčeno nebylo, případně bylo vypůjčeno, ale nižší třídy, než je uvedeno ve faktuře, a další.²¹⁴

---

²¹² KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*, 2021, op. cit., s. 51

²¹³ STRAUS, Jiří et al, 2012, op. cit., s. 63.

²¹⁴ VYSKOČIL, Martin. *Metodika vyšetřování trestného činu pojistného podvodu v oblasti pojištění motorových vozidel*. Online. *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky, roč.2019, č. 2. s. 136. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/11/Metodika-vy%C5%A1et%C5%99ov%C3%A1n%C3%AD-trestn%C3%A9ho-%C4%8Dinu-pojistn%C3%A9ho-podvodu.pdf>. [citováno 2024-01-23].

6 Význam způsobu spáchání trestného činu

Způsob spáchání trestného činu má, nejen pro kriminalistiku, klíčový význam. Ze způsobu spáchání trestného činu lze získat řadu důležitých informací. Vyšetřovatelé mohou například z ohledání místa činu vyčíst, zda probíhal zápas mezi pachatelem a obětí, jaká byla povaha útoku na oběť, dále také způsob vniknutí do objektu, zda byly použity nástroje a zbraně, dále také pachatelovy fyzické a psychické vlastnosti a mnoho dalšího. Právě tyto informace pak slouží jako základ pro metody, které se užívají v praxi, především v oblasti kriminalistické taktiky.²¹⁵

První z oblastí, kde má způsob spáchání trestného činu klíčovou roli, je vytyčování kriminalistických verzí. Kriminalisté shromažďují a analyzují všechny dostupné informace z místa činu, jako jsou stopy, nalezené předměty, svědectví a další a na základě toho vytvoří hypotézu o faktorech, které způsob páchání determinovaly. V době, kdy pachatel není ještě znám se zaměřují na možné subjektivní faktory, které pachatelovo jednání podměnily (věk, pohlaví, zkušenosti, inteligence, tělesná stavba) a vytvoří hypotetický profil pachatele. V situaci, že se způsob spáchání promítl do stop pouze minimálně, tak se nejprve přistupuje k vytyčení verzí o komponentech, které chybějí.²¹⁶

Dále se uplatňuje v rámci kriminalistické identifikace, kde však v naprosté většině případů není možné určit konkrétního pachatele pouze na základě modu operandi. Informace vyplývající ze způsobu spáchání trestného činu se proto využívají především pro řazení pachatele k určité skupině pachatelů.²¹⁷

Sledování vývoje a změn v modu operandi má také nepopíratelný význam pro prevenci budoucí trestné činnosti. Ze způsobu páchání lze dovodit například potřebu kvalitnějšího zabezpečení v oblastech, kde dochází k opakované trestné činnosti. Statistické informace o modu operandi dále slouží jako podklad pro informování veřejnosti

---

²¹⁵ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*, 2021, op. cit., s. 51.

²¹⁶ MUSIL Jan et al, 1994, op. cit., 32.

²¹⁷ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*, 2021, op. cit., s. 52.

o možných rizicích. V současné době se nejvíce upozorňuje na nové způsoby páchaní podvodů v rámci kyberkriminality.²¹⁸

V neposlední řadě má způsob spáchání trestného činu také význam pro kriminalistickou evidenci, především pro modus operandi systémy, dále jen MOS. Kriminalistické evidence modu operandi vedou jednak informace o trestných činech spáchaných dosud neznámými pachateli, ale také o činech, kde byl pachatel již odhalen. Do evidence se u trestných činů, kde ještě nebyl odhalen pachatel, se uvádějí tyto informace – místo činu, doba činu, odcizené předměty a mnoho dalších informací. Hlavním cílem této evidence je tipovat možného pachatele.²¹⁹

---

²¹⁸ KOSOVÁ, Lucie a Michal BARBOŘÍK. *Fenomén zvyšující se kybernetické kriminality byl hlavním tématem aktivit ke Dni bezpečnějšího internetu 2023*. Online. In: prevencekriminality.cz. 10. 2. 2023. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/fenomen-zvysujici-se-kyberneticke-kriminality-byl-hlavnim-tematem-aktivit-ke-dni-bezpecnejsiho-internetu-2023/> [citováno 2024-03-15].

²¹⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*, 2021, op. cit., s. 52.

Závěr

Vytyčeným cílem mé práce bylo *čtenáři přiblížit způsob spáchání trestného činu, a především vliv objektivních a subjektivních determinantů na něj. Mým dalším cílem pak bylo pojmout toto téma odlišněji od již vypracovaných prací a zahrnout i poznatky, čerpané ze zahraniční literatury.* Vytyčený cíl jsem dle mého názoru splnila, jelikož jsem způsob spáchání trestného činu podrobně rozebrala v první kapitole, kdy jsem nevynechala ani odlišnosti v terminologii a významu, které se vyskytují v zahraniční literatuře, čímž jsem následovala i mnou druhý vytyčený cíl. V druhé kapitole jsem se pak věnovala komponentům trestného činu, kdy jsem opět nabídla i dělení, které je užíváno v zahraničí. Třetí kapitola již byla věnována utváření způsobu spáchání trestného činu, kde součástí bylo pojednání o determinaci způsobu spáchání trestného činu v obecné rovině a také rozbor mechanismů. Ve čtvrté kapitole jsem již provedla rozsáhlou analýzu jednotlivých objektivních determinantů. Speciální pozornost jsem věnovala společenským podmínkám a vlivu předmětu útoku na modus operandi. V následující kapitole byly rozebrány jednotlivé subjektivní determinanty, nicméně jim již nebyla věnována taková pozornost jako determinantům objektivním. V rámci těchto dvou kapitol jsem vycházela i z několika zahraničních článků, což opět přispívá k naplnění mého cíle. Závěrečná kapitola již pouze stručně pojednává o významu způsobu spáchání trestného činu, kdy tématu jsem již nevěnovala velkou pozornost, jelikož o dané problematice již pojednávalo několik prací velice podrobně.

Nejpodrobněji je vliv jednotlivých determinantů na způsob spáchání trestného činu rozpracován v monografii od Musila z roku 1982. Tato publikace však byla vypracována před více než 40 lety a většina novodobějších prací na Musilovy poznatky pouze navazuje bez výraznější aktualizace. Hofmanová například zdůrazňuje potřebu zohlednit při zkoumání způsobu spáchání trestného činu i rostoucí podíl pachatelů z řad etnických a národnostních menšin, migrantů a obecně cizinců. Na mou práci by tak mohla například navázat práce zkoumající vliv národnosti pachatele na způsob spáchání trestného činu. Dále považuji za stěžejní v budoucích studiích sledovat vývoj umělé inteligence, trojrozměrného tisku a dronů, což jsou vynálezy, které mohou do velké míry ovlivnit způsob páchání trestných činů v budoucnosti.

Dále je dle mých zjištění potřebné sledovat proměny v modu operandi u zahraničních pachatelů, jelikož tyto „trendy“ postupně přicházejí do České republiky a ovlivňují způsob spáchání trestných činů i zde. Aktuální informace je možné v první řadě získat z rozsáhlých zahraničních studií, o jejichž výsledcích je však potřeba neprodleně informovat především vyšetřovatele, aby dané poznatky mohli aplikovat v praxi.

Seznam použitých zkratk

MOS	Modus Operandi systém
USA	United States of America, v překladu Spojené státy americké

Seznam použitých zdrojů

1. Monografie a odborné publikace

ALLELY, Clare S. *The Psychology of Extreme Violence: A Case Study Approach to Serial Homicide, Mass Shooting, School Shooting and Lone-actor Terrorism*. 1st ed. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020. ISBN 978-0-367-48093-6.

BOUKALOVÁ, Hedvika a GILLERNOVÁ, Ilona. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4461-5.

CAŁKIEWICZ, Monika. *Modus operandi sprawców zabójstw*. 1. vyd. Warszawa: Wydawnictwo Poltext, 2010. ISBN 978-83-7561-104-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

DOERNER, William G a Steven P. LAB. *Victimology*. Online, 9th ed. New York: Routledge, 2021. ISBN 978-0-367-81658-2. Dostupné z: <https://doi.org.ezproxy.is.cuni.cz/10.4324/9780367816582> [citováno 2023-11-26].

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. 1. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4371-4.

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5599-1.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Online. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9417-4. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/socialni-patologie-1630598/>. [citováno 2024-01-23].

GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HÁJEK, Stanislav a Michal VANĚČEK. *Není vrah jako vrah*. 1. vyd. Praha: Maxdorf, 2021. ISBN 978-80-907321-3-1.

HOFMANOVÁ, Jiřina. *Behaviorální analýza: metoda sestavování kriminálního profilu pachatele*. 1. vyd. Praha: Jaroslav Hofman, 2010. ISBN 978-80-904379-0-6.

HOFMANOVÁ, Jiřina. *Myšlenky zločince v české kotlině*. Online. 1. vyd. Praha: XYZ, 2023. ISBN 978-80-7683-375-3. Dostupné z:

https://play.google.com/books/reader?id=eFDREAAAQBAJ&pg=GBS.PA193_201&hl=cs [citováno 2024-01-23].

JELÍNEK, Jiří et al. *Kriminologie. Teoretik*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-499-2.

JELÍNEK, Jiří et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. akt. vyd. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-869-3.

KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

KULICKI, Mariusz, Violetta KWIATKOWSKA-WÓJCIKIEWICZ a Leszek STĘPKA. *Kryminalistyka: Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*. 1. wyd. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2009. ISBN 978-83-231-2401-6.

LIEBLING, Alison a Shadd MARUNA. *The Effects of Imprisonment*. Online. 1st ed. Cullompton: Willan, 2005. ISBN 1-84392-093-X. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781843926030>. [citováno 2024-01-23].

MUSIL, Jan. *Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982.

MUSIL Jan et al. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0423-5.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9.

NETÍK, Karel, Daria NETÍKOVÁ a Stanislav HÁJEK. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6.

POLIŠENSKÁ, Veronika A. a STRAUS, Jiří. *Kriminalistická psychologie pro pracovníky policie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-923-2.

PORADA, Viktor, ŠIMOVČEK, Ivan et al. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.

PORADA, Viktor, POLÁK, Peter et al. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-558-6.

RYBÁŘ, Miroslav. *Základy kriminalistiky: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Vydavatelství a nakladatelství, 2001. ISBN 80-86473-03-1.

ŘEHOŘ, K. *Psychika mladistvého pachatele ve vztahu ke způsobu páchaní trestných činů*. Kandidátská disertační práce. Vysoká škola SNB, Praha 1976. Citováno dle: MUSIL, Jan. *Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982

STRAUS, Jiří, NĚMEC, Miroslav et al. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1.

STRAUS, Jiří a VAVERA, František. *Slovník kriminalistických pojmů a osobností*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-258-5.

STRAUS, Jiří et al. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.

STRAUS, Jiří, PORADA, Viktor et al. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-666-8.

ŠIMOVČEK, Ivan et al. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-343-8.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2982-4.

TURVEY, Brent E., HOUCK, Max M et al. *Encyclopedia of forensic sciences*. Online. 3rd ed. Amsterdam: Elsevier, 2023. ISBN 978-0-12-823677-2. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-382165-2.00330-5>. [citováno 2024-02-24].

VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-271-0731-5.

ZUJKOV, G. G. *Poisk prestupnikov po priznakam sposobov soveršenija prestuplenij*. Vysšaja škola MVD SSSR. Moskva, 1970. Citováno dle: MUSIL, Jan. *Způsob páchaní trestné činnosti a jeho kriminalistický význam*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1982.

2. Internetové zdroje

ČTK, Česká justice. *Přehledně: Jak je v Evropě upraveno právo na držení zbraně?*. Online. In: [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz). 24. 7. 2021. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/07/prehledne-jak-je-v-evrope-upraveno-pravo-na-drzeni-zbrane/> [citováno 2023-05-10].

GŁOGOWSKA Karolina. *Polował z mlotkiem. "Gdyby się nie ruszały, nie musiałbym zabijać"*. Online. In: magazyn.wp.pl. 7. 4. 2017. Dostupné z: <https://magazyn.wp.pl/informacje/artukul/polowal-z-mlotkiem-gdyby-sie-nie-ruszały-nie-musialbym-zabijac>. [citováno 2024-02-21].

GRABOW, Chip a Lisa ROSE. *The US has had 57 times as many school shootings as the other major industrialized nations combined*. Online. In: edition.cnn.com. 21. 5. 2018. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/05/21/us/school-shooting-us-versus-world-trnd/index.html> [citováno 2023-05-10].

GRAMLICH, John. *What the data says about gun deaths in the U.S.* Online. In: pewresearch.org. 26. 4. 2023. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/04/26/what-the-data-says-about-gun-deaths-in-the-u-s/> [citováno 2023-05-10].

HOUSKA, Filip. *TikTokem letí návod na krádeže aut přes USB kabel. Pomocť mají sledovací zařízení od Applu*. Online. In: cc.cz. 2. 5. 2023. Dostupné z: <https://cc.cz/tiktokem-leti-navod-na-kradeze-aut-pres-usb-kabel-pomocť-maji-sledovaci-zarizeni-od-applu/> [citováno 2023-12-10].

KOSOVÁ, Lucie a Michal BARBOŘÍK. *Fenomén zvyšující se kybernetické kriminality byl hlavním tématem aktivit ke Dni bezpečnějšího internetu 2023*. Online. In: prevencekriminality.cz. 10. 2. 2023. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/fenomen-zvysujici-se-kyberneticke-kriminality-byl-hlavnim-tematem-aktivit-ke-dni-bezpecnejsiho-internetu-2023/> [citováno 2024-03-15].

MOLNAR, Elias. *Keyless Defender*. Online. ESSAtech. © 2018. Dostupné z: <https://www.essatech.cz/wp/produkty2/> [citováno 2024-01-13].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Rady, informace – autokriminalita*. Online. In: policie.cz. 2017. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/rady-informace-autokriminalita-2017-pdf.aspx>. [citováno 2024-02-24].

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR. *Vishing a spoofing*. Online. In: policie.cz. červen 2021. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vishing-a-spoofing.aspx> [citováno 2023-12-15].

SALMON, James a Rebecca CAMBER. *Car crime in Britain rises by 56% as keyless technology has made hacking into modern vehicles 'child's play'*. Online. In: dailymail.co.uk. 27. 4. 2018. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5662893/Car-crime-Britain-rises-56-keyless-technology-hacking-vehicles-childs-play.html> [citováno 2024-01-13].

SIKOROVÁ Lenka. *Autokriminalita: informace a rady*. Online. In: policie.cz. 26. 2. 2020. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/autokriminalita-2019-informace-a-rady-pdf.aspx> [citováno 2024-01-13].

SUCHÁNKOVÁ, Vlasta. *Krádeže luxusních vozů objasněny, cizinci skončili ve vazbě*. Online. In: policie.cz. 16. 5. 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kradeze-luxusnich-vozu-objasneny-cizinci-skoncili-ve-vazbe.aspx> [citováno 2024-01-13].

3. Seznam použitých článků

ANDERSON, Craig A. *Temperature and Aggression: Effects on Quarterly, Yearly, and City Rates of Violent and Nonviolent Crime*. Online. *Journal of personality and social*

psychology. 1987, roč. 52, č. 6, ISSN 0022-3514. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.6.1161>. [citováno 2024-03-10].

DAMM, Anna Piil a Cédric GORINAS. *Prison as a Criminal School: Peer Effects and Criminal Learning behind Bars*. Online. *The Journal of law & economics*. 2020, roč. 63, č. 1. ISSN 0022-2186. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/706820>. [citováno 2024-01-26].

DOUGLAS, John E a MUNN Corrine. *Violent Crime Scene Analysis: Modus Operandi, Signature, and Staging*. Online. *FBI Law Enforcement Bulletin*. 1992, roč.61, č. 2. ISSN 0014-5688 Dostupné z: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/134597NCJRS.pdf> [citováno 2024-02-25].

FRITH, Michael J. *Modelling taste heterogeneity regarding offence location choices*. Online. *Journal of choice modelling*. 2019, roč. 33. ISSN 1755-5345. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jocm.2019.100187>. [citováno 2024-01-24].

GIANNETAKIS Paola. *Homicidal Women, Personality, Crime Dynamics and Modus Operandi*. Online. *Journal of forensics research*. 2017. ISSN 2157-7145. Dostupné z: <https://doi.org/10.4172/2157-7145.1000399>. [citováno 2024-01-24].

GURIAN, Elizabeth A. *Reframing Serial Murder Within Empirical Research: Offending and Adjudication Patterns of Male, Female, and Partnered Serial Killers*. Online. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. 2017, roč. 61, č. 5. ISSN 0306-624X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0306624X15598572>. [citováno 2024-01-15].

HOŘÁK, Jaromír. *Agresivní a provokují oběť násilného trestného činu*. Online. *Kriminalistika*, 2010, roč. 44, č. 2. ISSN 1210-9150 Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/agresivni-a-provokujici-obet-nasilneho-trestneho-cinu-316160.aspx> [citováno 2024-03-14].

LANTZ, Brendan. *The Consequences of Crime in Company: Co-Offending, Victim–Offender Relationship, and Quality of Violence*. Online. *Journal of interpersonal violence*. 2021, roč. 36, č. 7-8. ISSN 0886-2605. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0886260518786497>. [citováno 2024-03-14].

LECLERC, Benoit; BEAUREGARD, Eric a PROULX, Jean. *Modus Operandi and Situational Aspects in Adolescent Sexual Offenses Against Children: A Further Examination*. Online. *International journal of offender therapy and comparative criminology*. 2008, roč. 52, č. 1, ISSN 0306-624X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0306624X07300271>. [citováno 2024-01-27].

LECLERC, Benoit; PROULX, Jean; LUSSIER, Patrick a ALLAIRE, Jean-francois. *Offender-Victim Interaction And Crime Event Outcomes: Modus Operandi And Victim Effects On The Risk Of Intrusive Sexual Offenses Against Children*. Online. *Criminology (Beverly Hills)*. 2009, roč. 47, č. 2, ISSN 0011-1384. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2009.00151.x>. [citováno 2024-01-17].

MASTROBUONI, Giovanni a Pierre RIALLAND. *Partners in Crime: Evidence from Recidivating Inmates*. Online. *Italian economic journal*. 2020, roč. 6, č. 2. ISSN 2199-322X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s40797-020-00125-0>. [citováno 2024-01-28].

NAHODIL, Tomáš. *Využití modu operandi a signatury pachatele k psychologické analýze případu při vyšetřování sexuálního násilí, páchaného na dospělých ženských obětech*. Praha: Policejní akademie České republiky, roč. 2022, č. 1. ISSN 2571-4589. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2022/04/Vyuziti-modu-operandi-a-signatury-pachatele-k-psychologicke-analyze-pripadu-pri-vysetrovani-sexualniho-nasili-pachaneho-na-dospelych-zenskych-obetech.pdf> [citováno 2023-11-26].

REEPING, Paul M. a HEMENWAY, David. *The association between weather and the number of daily shootings in Chicago (2012–2016)*. Online. *Injury epidemiology*. 2020, roč. 7, č. 1, ISSN 2197-1714. Dostupné z: <https://doi.org/10.1186/s40621-020-00260-3>. [citováno 2024-03-10].

ROXELL, Lena. *Co-Offending Among Prison Inmates*. Online. *The Prison journal (Philadelphia, Pa.)*. 2011, roč. 91, č. 3. ISSN 0032-8855. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0032885511409897>. [citováno 2024-01-28].

VYSKOČIL, Martin. *Metodika vyšetřování trestného činu pojistného podvodu v oblasti pojištění motorových vozidel*. Online. *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky, roč. 2019, č. 2. ISSN 2571-4589. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/11/Metodika-vy%C5%A1et%C5%99ov%C3%A1n%C3%AD-trestn%C3%A9ho-%C4%8Dinu-pojistn%C3%A9ho-podvodu.pdf>. [citováno 2024-01-23].

4. Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tdo 898/2016.

5. Seznam ostatních zdrojů

MCCRARY, Gregg O. *"Criminal Investigative Analysis by Gregg O. McCrary"*. Online. *Criminal Profiling Reports*. 1. 12. 1999. s. 10. Dostupné z: https://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=sheppard_profiling [citováno 2024-01-24].

MŮHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie a sociální deviace*. Online. *Distanční studijní text*. Opava: Rozvoj vzdělávání na Slezské univerzitě v Opavě. 2019. s. 135–136. Dostupné z: https://is.slu.cz/publication/36884/Socialni_patologie_a_socialni_deviace.pdf [citováno 2024-01-15].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. Elektronická pošta. 27. 11. 2023 [citováno 2023-12-05].

Pure Evil: The Ertman-Peña Murders. Online. In: abc13.com. 21. 7. 2023. Dostupné z: <https://abc13.com/jennifer-ertman-elizabeth-pena-ertman-pena-murders-texas-true-crime/13419380/> [citováno 2024-01-15].

VAN DEN BERGHE, Thomas. *Click here, just trust me! - How online scams work and how to prevent them*. Online. Brussels: EUCPN. 2022. Dostupné z: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/2302_ENG_PAPER_Online%20fraud_LR.pdf [citováno 2023-12-15].

Seznam obrázků

Obrázek 1   **Modelová situace při krádeži aut s využitím tzv. systému keyless.**
Zdroj: EverydaySafe. *Car key signal blocker against tech-savvy thieves*. Online. In: everydaySAFE.com. © 2022. Dostupné z: <https://www.everydaysafe.com/blog/tech-savvy-thieves> [citováno 2024-01-17] s. 34.

Seznam grafů

- Graf 1**   **Podíl vražd spáchaných střelnou zbraní z celkového počtu spáchaných vražd v roce 2021 v USA.** Zdroj: Vlastní zpracování dle POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. Elektronická pošta. 27. 11. 2023 [citováno 2023-12-05], s. 27.
- Graf 2**   **Podíl vražd spáchaných střelnou zbraní z celkového počtu spáchaných vražd v roce 2021 v České republice.** Zdroj: Vlastní zpracování dle POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. Žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb. Elektronická pošta. 27. 11. 2023 [citováno 2023-12-05], s. 27.

Seznam příloh

- Příloha č.1**   Odpověď Policie České republiky na žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ze dne 27. 11. 2023 včetně tabulek s počty skutků spáchaných střelnou zbraní na území České republiky mezi lety 2019–2022.

Příloha č. 1 - Odpověď Policie České republiky na žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb. ze dne 27. 11. 2023, včetně tabulek s počty skutků spáchaných střelnou zbraní na území České republiky mezi lety 2019–2022

Pomáhat a chránit

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY

Odbor komunikace a vnějších vztahů

Č. j. PPR-52862-2/ČJ-2023-990810

PCR99ETRpo43259699

Praha 27. listopadu 2023

Počet listů: 1

Příloha: 1 exc. soubor

Vážená paní
Lenka Šamanová

email: L.Samanka@seznam.cz

Odpověď na žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb.

Dne 12. 11. 2023 obdržela Policie České republiky Vaši žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 106/1999 Sb.), ve které požadujete následující informace:

1. kolik vražd bylo spácháno v České republice v letech 2019–2022
2. kolik případů z výše zmíněných vražd bylo spácháno střelnou zbraní.

Policie České republiky jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb.

Vaši žádost posoudila a v příloze Vám na základě vyjádření Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR poskytuje požadované sestavy i sestavy s obecnými přehledovými čísly s těmito upozorněními:

- jedná se o počty skutků, nikoliv zbraní ani osob;
- poskytujeme Vám sestavy jak registrovaných (tedy s neznámými pachateli a zbraněmi), tak i objasněných skutků;
- abychom zjistili, jakou (konkrétní) zbraní je skutek spáchán, je zpravidla třeba odhalit pachatele => objasnit skutek, proto jsou relevantnější počty objasněných skutků, i když speciálně u skutků spáchaných střelnými zbraněmi je druh zbraně patrný (zpravidla) vždy;
- jsou počítány skutky pouze s aktivním použitím zbraně, nejsou brány v úvahu skutky s hodnotami "nepřichází v úvahu" nebo "nevyplněno" a "měl zbraň, ale nepoužil ji".

plk. Mgr. Jozef Bocán
vedoucí odboru
/podepsáno elektronicky/

Strojnická 27
170 89 Praha 7

www.policie.cz

Tel.: +420 974 834 374
Email: pp.okvv@pcr.cz

přehled počtů skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., celková kriminalita

		2019	2020	2021	2022
0-999	registrované skutky	199 221	165 525	153 233	181 991
0-999	z toho objasněné skutky	93 202	77 786	72 493	81 474

přehled počtů skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., celková kriminalita se střelnou zbraní

		2019	2020	2021	2022
0-999	registrované skutky	205	158	170	182
0-999	z toho objasněné skutky	204	158	170	179

přehled počtů registrovaných skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., TSK 100-106 vraždy

TSK takticko-statistická klasifikace		2019	2020	2021	2022
101	vraždy – loupežné (§ 140)	12	3	1	6
102	vraždy – sexuální (§ 140)	0	0	1	3
103	vraždy – mot. osobními vztahy (§ 140)	74	76	57	76
104	vraždy – na objednávku (§ 140)	4	1	0	3
105	vraždy – novorozence matkou (§ 142)	0	0	0	0
106	vraždy – ostatní (§ 140)	53	50	46	62
CELKEM		143	130	105	150

přehled počtů objasněných skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., TSK 100-106 vraždy

TSK takticko-statistická klasifikace		2019	2020	2021	2022
101	vraždy – loupežné (§ 140)	11	2	1	6
102	vraždy – sexuální (§ 140)	0	0	1	3
103	vraždy – mot. osobními vztahy (§ 140)	74	73	55	67
104	vraždy – na objednávku (§ 140)	2	1	0	2
105	vraždy – novorozence matkou (§ 142)	0	0	0	0
106	vraždy – ostatní (§ 140)	41	44	43	53
CELKEM		128	120	100	131

přehled počtů registrovaných skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., TSK 100-106 vraždy se střelnou zbraní

TSK takticko-statistická klasifikace		2019	2020	2021	2022
101	vraždy – loupežné (§ 140)	0	0	0	1
102	vraždy – sexuální (§ 140)	0	0	0	0
103	vraždy – mot. osobními vztahy (§ 140)	5	6	5	8
104	vraždy – na objednávku (§ 140)	0	0	0	0
105	vraždy – novorozence matkou (§ 142)	0	0	0	0
106	vraždy – ostatní (§ 140)	4	2	2	2
CELKEM		9	8	7	11

přehled počtů objasněných skutků, ČESKÁ REPUBLIKA, období 1. 1. - 31. 12., TSK 100-106 vraždy se střelnou zbraní

TSK takticko-statistická klasifikace		2019	2020	2021	2022
101	vraždy – loupežné (§ 140)	0	0	0	1
102	vraždy – sexuální (§ 140)	0	0	0	0
103	vraždy – mot. osobními vztahy (§ 140)	5	6	5	5
104	vraždy – na objednávku (§ 140)	0	0	0	0
105	vraždy – novorozence matkou (§ 142)	0	0	0	0
106	vraždy – ostatní (§ 140)	4	2	2	2
CELKEM		9	8	7	8

Determinace způsobu spáchání trestného činu

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o kriminalistickém tématu determinace způsobu spáchání trestného činu, které však z důvodu své interdisciplinární povahy čerpá poznatky nejenom z kriminalistiky, ale i z kriminologie, soudní psychologie, viktimologie a dalších příbuzných oborů. Úvodní kapitola je zaměřena na pojem způsobu spáchání trestného činu. Je představeno několik možných definic jak tuzemských, tak zahraničních autorů, z nichž je vybrána dle autorčina uvážení ta nejvhodnější. Druhá kapitola práce se zabývá jednotlivými komponenty, ze kterých se modus operandi skládá. V následující kapitole poté dochází k pojednání o utváření způsobu spáchání trestného činu. Součástí této kapitoly je analýza determinace způsobu spáchání trestného činu v obecné rovině a dále rozbor jednotlivých mechanismů, které se také podílejí na utváření modu operandi. Ve čtvrté kapitole jsou následně analyzovány jednotlivé objektivní determinanty, které nezávisí na osobě pachatele. Jsou rozebrány všechny objektivní determinanty, které se tradičně uvádějí v literatuře (např. společenské podmínky, předmět útoku, místo činu a čas spáchání). Pátá kapitola přináší rozbor subjektivních determinantů vztahujících se k osobě pachatele (např. somatické vlastnosti, psychické vlastnosti, věk, pohlaví a další). Závěrečná kapitola pojednává o významu způsobu spáchání trestného činu.

Klíčová slova

Způsob spáchání trestného činu, objektivní determinanty, subjektivní determinanty

The Determination of the Modus Operandi

Abstract

The diploma thesis deals with the criminalistic topic of the determination of the modus operandi, however, due to its interdisciplinary nature, draws knowledge not only from criminalistics, but also from criminology, forensic psychology, victimology and other related fields. The introductory chapter focuses on the term modus operandi. Several definitions of both domestic and foreign authors are presented, from which the most appropriate one is chosen at the author's discretion. The second chapter of the thesis deals with the individual components of which the modus operandi consists. The following chapter then discusses the formation of the modus operandi. This chapter includes an analysis of the determination of the modus operandi in general terms and the various mechanisms that are also involved in the formation of the modus operandi. The fourth chapter then analyses the individual objective determinants that do not depend on the offender. All the objective determinants traditionally reported in the literature are discussed (e.g., social environment, the object of the offence, the place of the offence, and the time of the offence). The fifth chapter provides an analysis of the subjective determinants related to the person of the offender (e.g., somatic traits, psychological traits, age, gender etc.). The final chapter discusses the importance of the modus operandi.

Key words

Modus operandi, objective determinants, subjective determinants